

AMERISKI VOJAK v južni Italiji zadrž v ogromen portret bivšega "dučea" Mussolinija. Gotovo si misli: "Vse je minljivo na svetu."

Nasveti Sforze na račun Hrvatov in Slovencev

TRST "SPADA ITALIJI", A SPREMENI NAJ SE GA V SVOBODNO PRISTANIŠČE. REKA Z ZALEDJEM PREDLAGANA ZA SEDEŽ BODOČEGA DRUŠTVA NARODOV

Dnevnik New York Times in Chicago Tribune, torej dva izmed najvažnejših, sta dne 4. marca objavila poročilo, poslano njima "nekje iz Italije" o predlogih bivšega italijanskega ministra vnanjih zadev grofa Carla Sforza za ureditev primorskega vprašanja.

Stara Sforzova stališča

Se ko je bil Sforza v New Yorku, je v amerškem tisku in v predavanjih vztrajno pobijal zahteve Jugoslovanov za zedinjenje Reke, Istre, Trsta in slovenskega Primorja z ostalo Jugoslavijo.

Isto taktiko nadaljuje sedaj v Italiji, kamor se je vrnil pred nekaj meseci, v nadi, da postane načelnik ali vsaj član nove italijanske vlade, čim se kralj Viktor Emanuel odpove kroni v prid svojemu vnuku in Badoglio resignira.

To se ni zgodilo in če bo obveljala Churchillova volja, bosta ostala na njunih mestih. Vzlic temu pa je Sforza v od zavezniških okupiranem ozemlju še vseeno važna osebnost, čeprav ni v vladi in upoštevajo ga posebno ameriški časniki.

Omalovaževanje Slovencev

Sforza je v omenjenima časopisoma citiran med drugim: "Reko in slovenske kraje, ki so pod Italijo, se ne more smatrati v luči perfektnih mej, kakršne so med Italijo in Francijo. Na drugi strani bi bilo malenkostno misliti o nacionalističnih mejah, ki se spremenijo vsakih 25 let."

Ako so meje med Italijo in Francijo "perfektni", čemu pa je bilo v Italiji toliko zahtev, da se jih spremeni nji v korist in se ji s tem popravi krivico, ki se ji godi na francoski strani že toliko let?

To, da je težko potegniti perfektno "perfektni" meje je res, a še bolj resnica je, da je v tem oziru grešila v zadnji vojni italijanska vlada, v kateri je bil grof Sforza in za njo pa Mussolini, ki je začel s krutim zatiranjem slovenstva in nato pomaknil italijansko mejo s Hitlerjevo odobritvijo še globokoje v slovensko ozemlje.

Vprašanje Trsta

Glede Trsta je Sforza priporočal, da "mora" ostati pod Italijo, toda zaradi njegove važnosti naj postane "mednarodno pristanišče". V nekaj sličnega ga je spremenil že Mussolini, saj za Čehoslovaško in Avstrijo, dokler sta obstajali.

Naravno, ako ostane Trst Italiji, velja isto za njegovo zale-

dje, če ne za vso Slovenijo. Bržkone ima Sforza vso v mislih, kajti čemu bi sicer govoril o "nacionalističnih mejah, ki jih je treba spreminjati vsakih 25 let?"

Vprašanje Trsta in Slovenije je torej po Sforzovem načrtu na ta način rešeno. A ostane še Reka, ki je bila do razsula Mussolinijevega režima tudi pod Italijo.

Prikladna za sedež lige narodov

Iz poročila v Timesu in Tribuni je razvidno, da si Sforza Reke ne upa prisvajati Italiji, kot ji prisvaja Trst, a Jugoslaviji je tudi ne privošči. Bržkone smatra, da Jugoslavije po tej vojni sploh ne bo, pa razdeljuje njeno Primorje tako, da bi Italija imela največ koristi od tega.

O Reki pravi, da je izborna opremljeno pristanišče in mesto je prikladno kakor nalašč za sedež bodočega društva narodov. Po njegovem mnenju bo to posebno Rusiji všeč, ker ni z njo v Genevi, kjer je sedež prejšnje lige, švicarska vlada nič kaj prijazen naloga.

Priporoča, da naj z Reko vred postane teritorij novega društva narodov tudi njeno s Slovani naseljeno zaledje, kar je interesantno za Hrvate in Slovence.

Kdo naj ima Dalmacijo, v tem poročilu ni navedeno.

Prijateljska gesta Grkom

O Dodekaneških otokih, ki jih je Italija vzela Grkom — in po prebivalstvu kot teritorialno spadajo Grčiji, meni Sforza, naj se ji vrnejo, ako se ljudstvo na njih izreče za to s plebiscitom.

Grkom je Italija pod Mussolinijem, in v svojim imperialističnih ambicijah že tudi prej, storila veliko krivic. Ako jih hoče

(Konec na 3. strani.)

Začudenje delavstva v južni Italiji nad politiko zavezniške demokracije

Ko je Churchill dne 22. feb. v parlamentu dejal, da je proti spremembi italijanske vlade, in da je Anglija (po svojih tradicijah) monarhizmu (v Italiji) toplo naklonjena, so demokratični krogi v južni Italiji izprevideli, da se zavezniški na njihove zahteve ne bodo ozirali, čeprav so jim na lanski konferenci vnanjih ministrov v Moskvi obljubili čimprejšnjo demokratizacijo italijanske vlade.

V protest proti Churchillovi izjavi so unije v južni Italiji oklicale 10-minutno protestno stavko, ki se bi vršila minulo soboto, če je ne bi ameriško in angleško vojno poveljstvo prepovedalo. Zapretilo je, da če je voditelji uni ne prekličejo, bodo aretirani.

Socialistična, komunistična in akcijska stranka so se dne 3. marca udale tej pretnji in izjavile, da so stavko preklicale "pod pritiskom". Pojasnile so ob enem, da bi delavci nadomestili izgubljeni čas s 15 minut dela nad uro, torej ne bi produkcija nič trpela.

Casopisi so iste dni objavljali brzobjavne vesti iz Švice in iz Neapla o velikih stavkah proti Hitlerju in novemu Mussolinijevemu režimu v severni Italiji. Vest iz Berna pravi, da je stavkalo 600,000 delavcev.

Kralj in njegov premier, ki sta bila na zavezniški listi fašističnih vojnih kriminalcev skozi do njuna "brezpogojne kapitulacije", sta se spremenila samo v toliko, da sta sedaj zaveznikom "prijazna", to je, Zed. državam in Angliji. Sovjetski uniji pa sta enako sovražna kakor sta bila, kar se je posebno pokazalo, ko je Roosevelt dejal, da dobi Rusija eno tretjino italijanske mornarice.

Ako se bi izročilo vlado opozicionalnim strankam, bi to pomenilo ne samo demokratiziranje Italije, ampak tudi konec starega gospodarskega reda v nji. In le zato se gre. Vladajoči sloj Anglije in Zed. držav tolmači demokracijo drugače kot pa protikraljeva in protivatikanska opozicija v Italiji. Ona zahteva nov ekonomski red — takega, v katerem bi demokracija pomenila za ljudstvo tudi socialno zaščito, ne samo volilno pravico.

ITALIJANSKE IZGUBE V VOJNI

Nemška poročevalska agencija DND je dne 28. febr. citirala iz Mussolinijevega uradnega vira "Correspondenza Repubblica" o italijanskih izgubah do julija 1943, ko je bil dučejev režim strmoglavljen, sledeče podatke:

Armada, 50,641 ubitih, 20,345 pogrešanih; vojna mornarica, 3,771 ubitih, 20,189 pogrešanih; trgovska mornarica, 2,512 ubitih; letalstvo, 6,000 mož ubitih in pogrešanih.

Skupaj torej nad 100,000 mož ubitih in pogrešanih. Ujetih pa je nad 500,000, torej znašajo izgube Mussolinijeve armade po teh podatkih čez 600,000 mož. Skoro vse se nanajša na afriška bojišča.

Dalje je italijanska vojna mornarica izgubila 342 edinic, med njimi 84 podmornice.

Italija je tudi ob pretežni del svoje trgovske mornarice, ki je

imela ob pričetku vojne 3,500,000 ton.

Gornje so uradni podatki, kakor jih je razglasila nemška agencija po radiu iz Berlina.

Mussolini je torej Italijo povsem zalgal, a kralj in Badoglio jo skušata oteži, kolikor se bo največ moglo, na račun angleško-ameriške dobrodušnosti.

V Italiji "čistijo"

Badoglio je pozval v vlado nekoga bivšega socialisti, ki je bil mnogo let v Mussolinijevih ječah, z nalogo, da naj počisti fašiste iz uradov. Socialistična stranka v Italiji ga je izključila. Kajti če bi hotel začeti s čiščenjem, bi moral začeti pri kralju in Badogliju.

Proletarec je bil ustanovljen, da služi delavstvu. Tej nalogi je zvest v vsakem slučaju, v krizah in "dobrih" časih, v vojnah in miru. Podpirajte ga.

Tudi v njegovem lastnem odboru ne gre gladko. On je za brezpogojno indorsiranje Roosevelta v četrti termin, a predsednik CIO Philip Murray ne bi rad imel vezanih rok. On hoče, da naj Hillmanov odbor postopa elastično. Ako se obveže za tega ali onega kandidata v naprej, mu je potem težavno jemati besedo nazaj.

Murray Rooseveltu zameri marsikaj, med drugim njegovo vztrajanje pri vzdrževanju delavskih plač, dočim vojni dobički narasčajo v milijarde. Ob enem je Murray z Greenom vred obsodil Rooseveltovo zahtevo za uvedbo prisilnega dela (labor draft law). Ako se tak zakon sprejme, bo edino delavec žrtev, ker bo moral delati kjer mu bo ukazano — ne zase ali za državo, temveč za privatnega delodajalca in njegov privatni profit.

Za sprejem take postave ni nobene potrebe, ker ameriško delavstvo producira brez nje.

Unije CIO in AFL prispevale v ruski relief nad \$600,000

Lani so delavske unije prispevale v ruski relief nad \$600,000 v pomoč bednim članom sovjetskih delavskih unij, ki jim je vojna razdejala domove in jih pognala v mizerijo. Predsednik ruske reliefne akcije Edward C. Carter pravi v svojem poročilu, da so omenjeno vsoto prispevale unije CIO in AFL. Potrebščine, kupljene zanjo, so bile poslancentralnemu koncilu vsesvjetske delavske zveze, da jih razdeli po svoji uvidenosti.

Vsega skupaj je ruska reliefna akcija v Zed. državah poslala lani raznega blaga v Sovj. unijo, ali pa ima že plačanega za še nezvršene pošiljave, v vsoti sedem milijonov dolarjev.

Isti uradnik pravi, da so bili prispevki v ruski relief lani več kot dvakrat večji nego leta 1932. Ameriško ljudstvo je dalo toliko večjo vsoto v priznanje silni borbi, ki jo vrši Sovjetska unija in zmaguje v nji.

O lend-leaseu podpora Rusiji smo poročali v prejšnji številki. Trije veliki lokali unije I.L.G.W. v New Yorku bodo poslali v Rusijo 50,000 komadov toplih jopičev in druge obleke za ženske in otroke v vrednosti \$800,000. Izdelali jih bodo sami na svoj prosti čas.

Lend-leasea pomoč potrebna za zmago

Leo T. Crowley, ki upravlja ameriške ekonomske dajatve zaveznikom, je dne 1. marca pred kongresno komisijo poročal, da so jim Zed. države poslale v območju lend-leasea postave raznega blaga v vrednosti blizu dvajset milijard dolarjev.

Ker ta postava kmalu poteče, je pred kongresno komisijo za vnanje zadeve bilo v razpravi vprašanje, ali naj se zakon podaljša, in Crowley je poslancem izjavil, da je to potrebno, ker je v naporih zaveznikov za premaganje sovražnika ta ekonomska pomoč iz Amerike življenjskega pomena.

Partizani rdeči armadi v veliko pomoč

Moskovska revija "Boljševik" z dne 28. feb. poroča, da so ukrajinski in beloruski partizani v času nemške okupacije v dveh letih pomorili 300,000 Hitlerjevih vojakov, vstevši 30 njegovih generalov, 6,300 časnikov in 1,500 pilotov.

Vrh tega so vrgli s proge 3000 vlakov, razdejali 3,200 železniških in cestnih mostov, 1,200 tankov in oklopnih vagonov in uničili 895 municijskih skladišč.

CIO za preprečenje brezposelnosti

Poseben urad CIO, ki ima nalogo študirati povojne probleme, predlaga, da naj zvezna vlada potroši za javna dela po 15 milijard dolarjev na leto. To bo po njegovem mnenju v boju proti brezposelnosti najboljše sredstvo.

z uvedbo prisilnega dela. Odborili so jo oni voditelji unij CIO, ki so smatrali za komuniste, med njimi Harry Bridges. Enotne politične akcije unij torej tudi v tej kampanji ne bo. Niti voditelji CIO niso soglasni, n. pr. kot že omenjeno, v vprašanju četrtega termina in pa tudi glede kandidatov v kongres in senat, za governorje itd. Izgleda, da bo tako kakor v vsakih volitvah. Do volilnega dne bodo vsi kandidati "delavski prijatelji", in vsakdo izmed njih bo indorsiran od tega ali onega unijskega voditelja, po volitvah pa bo "kot ponavadi".

Soc. stranka bo šla v volilni boj s svojo listo

NJENA KONVENCIJA BO DNE 4.-5. JUNIJA V READINGU, PA. — F.-L. PARTY V MINNESOTI SE ZDRUŽI Z DEM. STRANKO. — JOHN L. LEWIS IN HUTCHINSON ZA REPUBLIKANCE

Splošno mnenje je, da se organizirano delavstvo zanima za letošnje predsedniške in kongresne volitve bolj ko kdaj prej. To pa radi tega, ker so se vodstva unij podala v politiko bolj naravnost, kakor pa v prejšnjih kampanjah. Posebno CIO. O tem je poročilo spodaj na tej strani.

Položaj socialistov

Socialistična stranka, ki se udeležuje volilnih bojev samostojno že od leta 1900, se je letos spet odločila, da poseže v volilno kampanjo s svojimi kandidati in s svojim programom.

Njene glavne težave so pomankanje organizirane socialistične sile in pa gmotnih virov. Kaj pomaga, če je milijone socialistično mislečih volilcev, ki pa so neorganizirani in brez časopisa, pa se morajo udajati mislim raznih takozvanih kolonarjev ali koloncev v amerškem dnevnem tisku, pritiskom svojih unij, ki agitirajo za tega ali onega kandidata na republikanski ali demokratiški listi, in pa v kampanji za new deal, čeprav ga je zvezna administracija s predsednikom na čelu sama zavrgla.

Politični preobrat, ki mora priti Socialisti so uverjeni, da bo

do morali tudi voditelji unij kmalu spoznati, da so na napačnem potu. S politiko, ki jo vodijo, ne bodo nikamor prišli.

Ob enem vodilni faktorji soc. stranke smatrajo, da kadar pride do tega dognanja, ne bodo svojih unij pridružili soc. stranki, ampak prejkone ustanovili novo, morda na podlagi take socialistične politične organizacije, kakor jo ima delavstvo v Kanadi.

Ameriško socialistično stranko, ki je storila za delavstvo nič koliko dobrega, so spremljale neštete težave. Danes, ko vse vpije zoper "komuniste", se čisto pozablja, da je bilo v tej deželi leta in leta enako vpitje zoper socialiste, a le s to razliko, da so socialistične voditelje in agitatorje preganjali in zapirali v množicah, dočim se komunistom — takozvanim — ne godi nič hudega. Res, da je bil Browder zaprt, a bil je v slabšem zaporu takrat — v prejšnji vojni — ko je bil obsojen vsled svojih socialističnih, oziroma pacifističnih aktivnosti, kakor pa, ko so ga zaprli zaradi potvarjanja njegovih potnih listov.

Socialistična stranka zvesta svojim tradicijam
Komunistična stranka se je (Nadaljevanje na 5. strani.)

"Ako bi imeli potovalne agitatorje, sedaj bi bil čas jih poslati okrog!"

Marsikdo svetuje: "Pošljite koga na agitacijo po naselbinah. Sedaj vsi delajo in bi ne bilo težko dobiti naročnike, posebno še, ker se od vnanjega zastopnika rajše naroče kakor pa od domčega."

Zelo dober nasvet. Ampak neizvedljiv. Časi potovalnih agitatorjev za slovenske liste, ki so šli od enega konca dežele do drugega, so za nami. Ponehvali so z ukinjenjem priseljavanja in z izumiranjem onih, ki so bili pripravljeni na taka potovanja.

Pri tem so tudi gmotna vprašanja. Voznina, stanarina — vse stane veliko več kakor nekoč. Stroški potovalnega agitatorja bi bili, če se mu bi za delo tudi plačalo, dostikrat večji kakor pa dohodki, kajti za dobljene naročnine je treba poslati list.

Drugi nasvet: "Pa pošljite koga iz urada!" To je bilo mogoče, dokler smo v njemu delali trije ali celo štirje. Sedanja dva zmagujeta komaj tekoče delo, in še tega ne v 40 urah ali v 48 urah na teden.

Torej se bomo morali s temi dejstvi sprijazniti in delati kakor je v sedanjih okolščinah najboljša mogoče.

Res je, da so ljudje sedaj vsi zaposleni in laglje dajo kak dolar več za naročnine, ali v tiskovni sklad itd. kot pa v brezposelnosti, ali pa če je človek vsak dan v strahu, kdaj ga odslove.

Zanašamo se torej pred vsem na lokalne zastopnike in one potovalne agitatorje, ki morejo vsaj v sosedne naselbine, ter na druge prijatelje Proletarca, ki za list lahko veliko store, ako so količkaj pri volji izrabiti priložnosti.

V tej številki je izkaz prispevkov v tiskovni sklad, ki jih je list prejel skozi ves minul mesec. Upravnik pravi, da bo v bodoče objavljan pogostejše.

Velika naloga pred nami sedaj je "Majski glas". Zastopniki in drugi somišljeniki nabirajo oglase in naročnine, sotrudniki pa skrbe, da bo napolnjen z dobrim gradivom.

A. F. L. odklonila politično skupnost s C. I. O.

Predsednik Ameriške delavske federacije William Green je v imenu njene eksekutive poslal vsem nji pridruženim unijam ter krajevnim ter državnim delavskim federacijam navodilo, da naj odklonijo sodelovati v politični akciji CIO, v katero so bile povabljene.

Sidney Hillman, ki je načelnik političnega odbora, CIO za planiranje delavske volilne strategije v letošnji predsedniški kampanji, je upal, da bo mogoče v njo priobiti tudi AFL in bratovščine železničarjev, toda je stvar padla v vodo, kar je bilo v naprej pričakovati.

Tudi v njegovem lastnem odboru ne gre gladko. On je za brezpogojno indorsiranje Roosevelta v četrti termin, a predsednik CIO Philip Murray ne bi rad imel vezanih rok. On hoče, da naj Hillmanov odbor postopa elastično. Ako se obveže za tega ali onega kandidata v naprej, mu je potem težavno jemati besedo nazaj.

Murray Rooseveltu zameri marsikaj, med drugim njegovo vztrajanje pri vzdrževanju delavskih plač, dočim vojni dobički narasčajo v milijarde. Ob enem je Murray z Greenom vred obsodil Rooseveltovo zahtevo za uvedbo prisilnega dela (labor draft law). Ako se tak zakon sprejme, bo edino delavec žrtev, ker bo moral delati kjer mu bo ukazano — ne zase ali za državo, temveč za privatnega delodajalca in njegov privatni profit.

Za sprejem take postave ni nobene potrebe, ker ameriško delavstvo producira brez nje.

Wm. Green se ob enem zelo jezi nad eksekutivo CIO, ker ne nastopi proti tistim svojim članom, ki priporočajo kongresu sprejem Rooseveltove predloge

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Sumničenja med zavezniki niso prava pot v trajen mir

Mnogi državniki, ki vedo, da je lažje vzbuditi sumničenja, kakor ustvariti zaupnost, in da je treba manj truda in previdnosti za zanetitev sovražstva, kot pa za zgraditev trdnega prijateljstva med deželami, so svarili še ko smo vojno na vseh bojiščih izgubljali, da naj se zavezniki o svojih načrtih za bodoči mir čimprej pogovore.

Drugi so odgovarjali, da bi bili taki sestanki mrzel curek na vojne napore združenih narodov, ker bi se začeli zanimati bolj za mir in za bodoče meje, kakor pa za zmaganje v vojni.

Do sestankov je prišlo vseeno.

Najvažnejši izmed vseh — se zdi, je bil v Teheranu. Podrobnosti o njemu še ni, razen kolikor jih je izpustil iz vreče v svojem zadnjem govoru v parlamentu Winston Churchill. Iz njegovih izjavanj bi bilo razvidno, da so se predstavniki treh zaveznikiških velesil precej domeniili in sporazumeli, toda med vrsticami je videti, da jim atlantski čarter ni bil temeljna podlaga.

Od kar sta se shajala skupaj Churchill in Roosevelt sama, se je vojni položaj silno spremenil. Prvo leto Hitlerjevega napada na Sovjetsko unijo so celo nekateri odlični ameriški in angleški vojaški veščaki bili uverjeni, da pod silnim pritiskom ne bo vzdržala.

In res se je borila na življenje in smrt, kot se bori človek ali pa zver, ki se zaveda, da mu je biti ali ne biti!

V prvih mesecih nemškega prodiranja v Ukrajino in dalje v ruske stepe mi se nismo bili v vojni. Anglija pa že dve leti. In vzlic temu, da smo tu in v Angliji poudarjali neugnano željo po poraženju nacizma in Hitlerja, so mnogi v obeh deželah še imeli čas izražati svojo drugo željo, ki je niso mogli krotiti. Izražali so nado, da bi bila tudi Rusija poražena.

Teh Rusiji neugodnih želja tam niso pozabili.

Niti ne tistih izrekov, da kadar opravim z Nemci, se bomo z Rusijo udarili. Verjetno je, da je še sedaj precej takih, ki te želje ali nakane še niso opustili, vzlic prizadevanju predsednika Roosevelta, da bi utrdil zaupnost med zavezniki.

Ko je Pravda v Moskvi že po teheranski konferenci objavila "govorico v Kairu" o pogajanju dveh angleških zaupnikov s Hitlerjevimi za separaten mir, je v Angliji završalo, in v Ameriki. Poteza Moskve, s kakršnim koli namenom je bila izvršena, je povzročila sumnjo v iskrenost sovjetskih izjav. Rusiji sovražen ameriški tisk pa je hitel sklepati, da je bila tista notica le pretveza Rusije za sklenitev separatnega miru s Hitlerjem, češ, da ji ni kazalo drugega kakor Anglijo prehiteti.

Moskva je objavilo notice obžalovala in izjavila, da je prišla v tisk brez njene vednosti. V Angliji so se potolažili, toda sumnja je ostala.

Na vzhodni fronti pa se je vojna nadaljevala neustajaje se na jeremijade in napade ameriških časnikaarjev, ki so izražali strah, da rdeča armada odloži orožje še predno bi mogla angleška in ameriška armada invadirati Evropo.

Drugim se je zdelo nepojmljivo, kako bi Rusija mogla storiti kaj takega v dneh, ko zmaguje, a je njena rdeča armada vendar še daleč od Nemčije.

Nič tistega prerokovanja o separatnem miru med Stalinom in Hitlerjem se ni uresničilo, pač pa obratno. Moskva vztraja pri svoji besedi, da bo v vojni do zmage in se bori.

Ameriški protisovjetski tisk pa Moskvo vendarle draži. V enem svojih listov so priobčili namig ameriški vladi, naj kaj stori proti tako sovražnim listom, kakor je Chicago Tribune.

Tribuna je last ene najbogatejših familij v Ameriki. Izmed dnevnikov regularnega formata je tudi najbolj razširjen ameriški list. Dalje je pod njeno ekonomsko kontrolo, in tudi pod političnim vplivom, New York Daily News, ki izhaja v "tabloid" formatu. Ta dnevnik v New Yorku je najbolj razširjen v Ameriki. Izhaja v okrog dva milijona izvodov ob delavnikih, nedeljska izdaja pa v 3,850,000 izvodih. Tretji list teh ekonomskih rojalistov Times Herald v Washingtonu je eden izmed vseh v glavnem mestu najbolj razširjen. K Rusiji sovraženim listom je treba pristeti še ves Hearstov tisk in stotine drugih dnevnikov ter revij.

Rusko mnenje, da jih naša vlada lahko ustavi, je zmotno. Ona lahko zatre le časopise, ki nimajo bogastva, in pa kongresnikov ter senatorjev za sabo. Zato bodo bogataški listi izhajali dalje in sejali nezaupnost napram Sovjetski uniji, ji očitali naše lend-lease datjave in pozivali ameriško vlado, naj se zavzame za ogroženo Poljsko in da naj atlantski čarter velja tudi za baltičske dežele.

To hujskanje ni našlo kaj prida odmeva, dokler se ni pričela nova propaganda, ki jo je začel Berlin in tu so ji prilivali. "Ako bo Nemčija poražena, kaj bodo Zed. države in Anglija boljše na tem?" "Če se to dogodi, bo pogažena ena najkulturnejših dežel v Evropi in na vsem svetu. Vsa Evropa postane plen ruskega komunizma."

Ti klici iz Berlina so našli v mnogih krogih ugoden odmev.

SKUPINA AMERISKIH VOJAKOV po prestani bitki ob obrežju blizu Rima. Nekateri izmed njih so lahko ranjeni, druge so odpeljali v bolnišnico.

JOHN CHAMAZAR BOLAN

Čitateljem priljubljene kolone "Nekaj o tem in onem", ki jo napolnjuje John Chamaraz, ni v tej številki, ker je njen avtor zbolel. Nekaj dni je bil v bolnišnici. Sedaj se zdravi doma. Zelim, da si kmalu opomore in prične spet zbirati svoje notice.

SE O POKOJNEM JOS. LEVERJU

Cleveland - Newburgh, O. — Stalni čitatelji Proletarca so zelo pogosto videli v njemu ime Josipa Leverja. Bilo je med dopisniki, zastopniki in med pripovedatelji v tiskovni in razne druge sklade.

Zato smatram za potrebno nekoliko opisati njegovo neudobno življenje, ki je za vedno prenehalo 24. februarja.

Ko sem v soboto 26. febr. malo predpoldne vstal — delam namreč ponoči — me je soproga takoj vprašala, ako vem, da je Lever umrl. "Ne, ne vem," sem se začudil.

Pojasnila mi je, da je poročilo o njegovi smrti v Enakopravnosti, ki sva jo prejela že prejšnji dan, a vest o Leverju sva prazna. Prečital sem poročilo, ki pojasnjuje, da je bil pokojnik 60 let star in doma iz Pregarja pri Trstu. In pa da bo pogreb 26. februarja ob 1. popoldne iz zavoda pogrebniška L. L. Ferfolia. Torej sem zvedel o pokojnikovi smrti ravno eno uro pred napovedanim pogrebom. Takoj se oblečem in se naglo napotim v omenjeni pogrebni zavod, v nadi, da pridem tja prej predno ga bodo odpeljali.

K sreči sem dospel še dovolj zgodaj, da sem se od njega lahko poslednjič poslovil. Pogreba se

nisem utegnil udeležiti, ker sem moral na delo.

S pokojnim Leverjem sem se prvič sešel leta 1928 na otvoritveni slavnosti slovenske delavske dvorane na Prince Ave. Zelo je deloval, da se je ideja za zgraditev te dvorane uresničila. Pripovedoval mi je, koliko slabega je že skušil v življenju. Ko je leta 1913 prišel iz starega kraja z ženo v Cleveland, je bila tu velika brezposelnost. Delo se mu je posrečilo dobiti šele leta 1915.

Le nekaj tednov po otvoritvi omenjene dvorane ga je zadela brez dvoma ena najhujših nesreč, ko mu je nagloma umrla žena in zapustila šest še zelo majhnih otrok. Toliko jih sam seveda ni mogel vzdrževati brez gospodinje in tako je bil primoran, da je tri mlajše otroke oddal drugim družinam, ki so jih vzlele za svoje. Pravil je, da so vsi trije prišli na dobre domove.

Najslabše je bilo, ker niso ti otroci pri Slovencih. Zato se niso veliko brigali, ako jih je prišel kdo od družine obiskat.

To še ni bilo konec nesreč, ki so spremljale pokojnega Leverja. Sledile so nove druga za drugo. Par let pozneje je bil tudi ob delo. Dolg je začel rasti. Ker ni bilo nikakih dohodkov za živeč in druge potrebščine družine, je izgubil tudi hišo, ki jo je imel že skoro plačano.

Bil je član SNPJ, JSKJ (ABZ) in Slovenske dobrodelne zveze. Bil je skoro vedno pri vseh društvi v odboru, a pomanjkanje gnotnih sredstev ga je primoralo društva opustiti. Pozneje je začel delati pri WPA in nato pa v vojni industriji. A nazaj v podporno organizacije ni mogel več, ker je bil že prestar.

Bil je tudi ustanovitelj kluba št. 28 JSZ, ki je pred par leti prenehal, in še prej pa je prene-

hal pevski zbor Delavec, ki je bil odsek kluba.

Včasih sem ga zelo kritiziral radi njegove nevljudnosti napram ljudem, če niso soglašali z njim. Sel sem mu vedno na roko pri razpečevanju Družinskega koledarja in Majskega glasa. Težave pri tem so nastale, ko se je on preselil kake tri milje od te naselbine, jaz pa sem začel delati ponoči 10 ur na dan sedem dni v tednu. To je bil vzrok, da v teh okoliščinah pri omenjenem delu ni bilo uspeha kot prejšnja leta, dasiravno bi bil sedaj lahko boljši, ker sedaj ne poznamo brezposelnosti.

Da si ne bo kdo tega poročila napačno predstavljal, naj pripomnim, da so tudi drugi delali in ne pripisujem zaslug le pokojniku in sebi.

Upam, da z njim ni tudi delo umrlo, in da se bo dalo še kaj napraviti, kar bo v zadoščenje pokojniku.

To je moje skromno poročilo o Josipu Leverju, ki je veliko delal zaboljšanje človeške družbe. O njemu velja pregovor, "nehvaležnost je plačilo sveta."

Frank Hribar.

Municijska produkcija že dosegla vrhunec

Cilj vlade in vojnega poveljstva, dvigniti produkcijo do določene točke, je dosežen, ker je sedaj tolikšna, da zadostuje za vse potrebe naše in zaveznikiških armad, katerim pomagamo z materijalom. V nekaterih obratih je višek že prekosila in so bila nadaljna naročila, ki so znašala stotine milijonov dolarjev, že preklicana.

Po dolgem času spet konferenca Prosvetne matice v Pennsylvaniji

Od kar so vsled vojnih vprašanj vzele ospredje v aktivnostih tiste organizacije, ki so posvečene posebnim nalogam, na primer slovenska pomožna akcija, ki zbira prispevke, da z njimi pomaga potrebnim v Sloveniji, ko bo tja mogoče poslati pomoč, in pa SANS, ki deluje za osvoboditev Slovenije in Jugoslavije politično, se druge, stalne organizacije ne morejo toliko posvetiti svojim nalogam, kot so se v normalnih časih in se bodo lahko zopet, ko bo konec te krvave svetovne drame.

Vendar pa so tudi društva in klubi lahko aktivni in so, namreč v sodelovanju v podružnicah omenjenih dveh skupin, in vrh tega imajo svoje redne naloge, ki se jih tudi ne sme zapostavljati. Vsled tega je na nedeljo 26. marca ob 1. popoldne sklicana v Strabane, Pa., konferenca društev Prosvetne matice in JSZ, da se na nji zastopniki razgovore o domačih problemih, aktivnostih društev, o priredbah, o agitaciji za Proletarca in za Majski glas in kar še spada v področje te krajevne organizacije društev Prosvetne matice in JSZ.

Odbor vabi, da naj izvolijo zastopnike na to zborovanje vsa pridružena društva, pa tudi drugi člani so dobrodošli. Vršilo se bo v dvorani društva Postojnska jama št. 138 SNPJ.

Na člane, ki to čitajo, apeliramo, da poskrbe, da bo njihovo društvo na konferenci gotovo zastopano.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko to pišem, zunaj sneži. Zima, katera pride v te kraje navadno zelo zgodaj, se je zadnjo jesen, oziroma letos, zelo zapoznila. Se nič pravega mraza ali snega nismo imeli, z izjemo nekaj dni. Tudi od drugod poročajo o nenormalnem vremenu. V Californiji dežuje in v Los Angelesu so imeli plohe z nevihto, kakršne že leta ne pomnijo. In v Moskvi, namesto da bi bilo 20 ali 25 pod ničlo, kot je običaj, je tako toplo, da nadlegujejo ljudi — komarji. Ali kot navadno, se bo menda tudi letos uresničil znani rek, da "zime volk nikdar ne poze." Če ne pride zgodaj, pa pozneje.

Bojišča

Glavni boji se vrše še vedno v Rusiji. Sovjetska ofenziva, ki se je pričela lanskega julija, se nadaljuje. Niti čudno abnormalno vreme je ne more ustaviti.

Na južnem delu vzhodne fronte, namreč v Ukrajini, in v bližini Kavkaza ni bilo letos skoro nič snega, pač pa veliko deževja, katero je spremenilo prostrane poljane v eno samo veliko blatno mlako. A Rusov tudi to ni ustavilo. Oni so odločni potisniti fašiste z ruske zemlje še to pomlad, pa če zavezniki z drugo fronto prično ali ne.

V Italiji so se Nemci zelo utrdili. Izgleda, da bo vzelo precej časa in še več truda, predno se jih porine do Rima. Sploh je vsa italijanska slika zelo zamotana, bodisi politično kot vojaško.

Od vsega početka, ko so jim Nemci Mussolinija izpred nosa izpuli, pa do kompromisa z Badogliojem, diši vse po darlanstvu. Kar se je delalo v Afriki, se ponavlja v Italiji. Samo osebe so druge.

Zračna ofenziva nad "Festung Europa" dobiva minule tedne strahovit zamah. Da to ni v dobrobit Nemčije ter njene industrije, je jasno.

Angleška ofenziva proti Japoncem v Burmi je podobna zaveznikiški ofenzivi v Italiji. To se pravi, da zaenkrat ne more nikamor. Naobratno pa so naše čete in mornarica dosegle v boju z Japonci na raznih otokih Tihega morja velike uspehe.

Ameriška pomoč Rusiji

Leo T. Crowley, ki načeljuje izvoz ameriškega blaga zaveznikom, je koncem februarja priobčil številke in količino raznih lend-lease pošiljatev Rusiji v zadnjih dveh letih. Številke in vsote so visoke. V denarju znaša vrednost Rusiji poslanega blaga \$4,243,804,000. Podatki o številu letal, avtov, tankov, obvalit. so bili objavljeni v prejšnji številki v članku na prvi strani.

Ta materialna pomoč je v tej ruski ofenzivi znatno pripomogla k uspehom: A vendar, če tudi se glase številke poslanih letal, tankov itd. visoke, so v primeri z velikansko uporabo streliva in orožja, katerega taka ofenziva dnevno požre, le malenkost. Toda tudi taka malenkost lahko odloči zmago ali pa poraz. Rusi so Zed. državam hvaležni za to pomoč — to dokazujejo njihove zmage.

Pri rokah imam še druge številke, ki pa nam niso ravno v ponos. Ko se je leta 1937 v ligi narodov in pozneje v Bruslju razpravljalo o usodi Kitajske, je bil

Litvinov edini, ki je protestiral proti zalaganju Japonske z vojnimi potrebščinami. Povedal je že takrat, kakšen bo rezultat. A Anglija, Francija in Zed. države so ostale nevtiralne. Istotako Belgija in Nizozemska. A niso pa bile nevtiralne z zalaganjem Japonske. Anglija ji je pošljala 22 odstotkov potrebščin, Francija 7, in mi — 67 odstotkov — torej vse, kar je potrebovala Japonska za svoje oboroževanje in vojno. Ostale države pa so ji dopolnile, kar ji je bilo še treba. Kitajsko je zalagala samo Rusija, in pa kar so mogli Kitajci z velikimi težkočami in še z večjimi žrtvami spraviti v svojo deželo skozi Burmo. In ta pot ji je bila pozneje na zahtevo Japonske — zaprta.

Pri nas

V februarju — ravno nekako takrat, ko smo se spominjali dunajskih delavcev, ki so bili žrtev klerofašizma, se je v Miamiu v Floridi zastupil zloglasni Charles Eugene Bedaux. Ta človek, profesionalni fašist, je bil ameriškim delavcem zelo znan. Ne samo zaradi svojih fašističnih nazorov, ampak vsled svojega priganjaškega sistema, zvan "Bedaux Efficiency Plan". Ali pravilneje, "speed plan". Na preračunane načine je po tem načrtu, ki ga je prodajal izkoriščevalcem, dognal, koliko se iz človeka lahko ožame čimveč delovne sile in kako se lahko prihrani ta ali oni korak in gibljaj, da čimveč producira. Z upeljanjem tega izžemalnega sistema si je pridobil veliko bogastvo. Ko je postal imovit, se je vrnil v Evropo. Po rodu je bil Francoz. Tam se je seznanil z raznimi nemškimi, italijanskimi in drugimi evropskimi fašisti, in kajpada, tudi duke of Windsor, ter Wallis Simpson, radi katere je pustil angleški prestol, sta bila njegova prijatelja.

Leta 1937 jima je aranžiral v tej deželi veliko potniško turo, ali zaradi protestov organizirane delavstva se ni uresničila. Med to vojno je spletkaril v Vičhyju in v francoski Afriki. Ko je prišel v nji na površje general de Gaulle, jo je Bedaux pobrisal v Ameriko, kjer pa mu vstop ni bil takoj dovoljen. Šele ko je ameriško oblast prepričal, da je še ameriški državljan, misleč, da bo tako na varnem pred francoskimi oblastmi v Alžiru, so mu povedali, da ker je državljan, bo moral pred našo justico na obravnavo zaradi špijonaže in veleizdaje. Fant se je nato rajše zastrupil, kar je bilo pametno od njega in pošteno.

V Detroitu

Takoj ko prideš v to mesto, opaziš — še posebno če ga nisi videl par let, da se je silno razširilo. Če se pelješ po njegovem zapadnem delu, se boš gotovo izgubil.

Slovenci v Detroitu niso kompaktno naseljeni. Razkropljeni so po vseh krajih mesta. Tam, kjer je pred 20. in 25. leti živel

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da naj bi predlagani zakon za prisilno delo veljal samo za delavce v industriji, ne pa za parazite, ki lenarijo v tisočih v Floridi, na Bahami in zapravljajo dividende v nočnih klubih? Cemu se ne bi tudi njih primoralo delati, namesto da uživajo udobje na stroške drugih?

TISKOVNI SKLAD PROLETARCA

III. IZKAZ

Chicago, Ill. Andrew Grum Jr. \$25; po \$5: Josephine Močnik, John Spillar in Ursula Ambrozich; Paul Berger \$3; John Olip \$2.05; Frank Vratarić \$2; Neimenovan \$1, skupaj \$48.05. (Nabral med gl. odborniki SNPJ in drugimi Frank Zaitz.) Edward Tomšič nabral med ostalimi gl. odborniki in drugimi vsoto \$9. Prispevali so: Po \$2: Joe Culkar in Fred Malgai; po \$1: Anton Trojar, Michael Pražek, Michael Verhovnik, Mirko Kuhel in Andrew Vidrich.

West Mineral, Kans. John Marolt \$2; Martin Oberžan 50c, skupaj \$2.50. (Postal John Marolt.) Gallup, New Mex. Po \$2: Jennie Marinšek in John Novak ter soproga, skupaj \$4.

Milwaukee, Wis. Po \$1: Kristina Podjavorske, Paula Vogrich, Jerry Prelovšek, Ant. Demšar, Joe Tamše, Frank Zaje in Louis Barborich; po 50c: Valentin Kouich in Lovrene Kale, skupaj \$8.00. (Postal Louis Barborich.)

Chicago, Ill. Neimenovan \$10; Fred Vider \$2.50; Anton Garden, preostanek omizja \$2; Peter Verhovnik \$1.25; po \$1: Mirko Kuhel in Anton Keržan (Izročil Fr. Zaitz) in Mary Vertnik; Joe Oblak 62c, skupaj \$19.37.

Detroit, Mich. Po \$1: A. Naprudnik, Chas. Gaber, Kathy Junko, R. Potočnik, Katarina Krainz, Louis Urban, Joe Traven, Mike Gregorich in Jože Menton; po 50c: Mary Knez, Lia Menton, John Plachter in Thom. Besenich, skupaj \$11. (Nabral Joško Oven); Frank Kuhovski \$5; Rudy Potočnik \$1, skupaj \$6. Postal Rudy Potočnik.) John Zornik \$3. John Plachter \$2; Anna Travnik \$1, skupaj \$3.00. (Postal Math Urbas, Leo in Kathy Junko \$1.30; Frank Kresse \$1, skupaj \$2.30. Skupaj za Detroit \$25.30.)

Fontana, Calif. John Pečnik \$2.93; Anton Cuder \$1; Chas. Jurkosh 25c skupaj \$4.18. (Postal John Pečnik.)

Chisholm, Minn. Frank Klun 60c. Walsenburg, Colo. Edward Tomšič \$3.00.

Cleveland, O. Milan Medvešek \$5; Frank Barbič \$2, skupaj \$7.00. Strabane, Pa. John Terčelj 10c. Bridgeport, O. Joseph Snoy 2c.

Barberton, O. Anton Yachik 25c. Johnstown, Pa. Po \$1: John Bombach, Peter Bukovec in John Orešičnik, skupaj \$3. (Postal Frank Cvetan.)

Rock Springs, Wyo. John Pintar \$1.00.

Leadville, Colo. John Fajdiga \$2.50.

Los Angeles, Calif. Julia Parkel \$1.00.

Waukegan, Ill. John in Anna Mahnič \$2.00.

Willoughby, O. John Prudich \$1.

Kemmerer, Wyo. Po 50c: Louis Sajovic in Frank Molličnik, skupaj \$1.00. (Postal Anton Tratnik.)

Sheboygan, Wis. Frank Stih \$1.

Lyons, Ill. Frank Potokar \$1.00.

Hermine, Pa. Po \$1: Jacob Oblak, Anton Zupančič, Anton Oblak; Anton Petrovič 75c; Mike Cebašek 25c, skupaj \$4.00. (Postal Anton Zornik.)

Arma, Kans. Anton Shular \$1.00.

Cleveland, O. John Ušeničnik \$2; Anton Colarič \$1.40; po \$1: Andy March, Frank Ceperlo, Frank Silc, Frank Suhadolnik in Joseph Fabjančič, skupaj \$8.40. (Postal John Krelbel.)

Houston, Pa. Louis Britz \$5.00. (Izročil Joško Oven.)

Gowanda, N. Y. James Dekleva 75c.

Stepler, Utah. Frank Kosmatin \$1.00.

Elizabeth, N. J. Agnes Pasarich \$2.00.

Chicago, Ill. Frank Sodnik \$1.

Skupaj \$167.20, prejšnji izkaz \$181.36, skupaj \$348.56.

Ako bi delavci s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajalno časopisje, bi bilo kapitalizma kmalu konec.

POSLEDICA BITKE v dolini Liri nad Casino v Italiji. Na desni je razbit tank, na levi ambulanca in pa okleščena drevesa. V ozadju vojaki, ki iščejo ranjence.

Premier Churchill o teheranskem sporazumu

V govoru, ki ga je imel premier Churchill dne 22. feb. v angleškem parlamentu, smo doslej poročali največ glede njegovih izjavanj o položaju v Jugoslaviji. Bil je to eden izmed najvažnejših govorov predsednika angleške vlade, dasi se ameriško časopisje ni senzacionalno pečalo z njim, ker je vzel one dni pozornost javnosti spor med predsednikom Rooseveltom in kongresom, ter protest voditelja demokratske stranke v senatu Barkleyja proti predsedniku.

To kajpada pomena Churchillovih izjav za svetovno javnost ni ničemer zmanjšalo, kajti izvedela je, in posebno pa prizadete dežele, kako mislijo tri zavestne dežele urediti razna sporna vprašanja, namreč tista, o katerih so se že sporazumela. Donald Bell (ONA) pravi v svojem članku z dne 29. feb., da če se bi Churchill s svojo analizo teheranske konference prej oglasil, se bi kriza v odnosih Angležev in Američanov s Sovjetsko unijo najbrže ne bila pojavila.

Dalje omenjeni avtor razlaga: Na polju mednarodne politike se je Churchill lotil v vseh posameznostih petih problemov, ki so: 1. Vprašanje zahodnih ruskih meja. 2. Bodočnost Poljske. 3. Vprašanje Jugoslavije. 4. Vprašanje Italije. 5. Bodočnost Nemčije.

Vprašanje ruskih meja na zahodu gre seveda daleč preko spornih meja v vzhodni Poljski. Tu gre tudi za baltičske države in za Besarabijo ter Bukovino. V tem pogledu je Churchill izjavil kratkoma naslednje: "Nikakor mi ne gre v glavo, da bi bile ruske zahteve glede varnosti v pogledu njenih meja na zahodu pretirane ali da bi šle preko tega, kar je umestno in pravično." Drugače in v drugih besedah povedano, priključitev teh ozemelj k Rusiji je v Angliji sprejeta.

V nasprotju s prejšnjimi izjavami, ki so trdile, da Stalin v Teheranu ni hotel razpravljati o Poljski, je Churchill razodel, da je usoda Poljske prišla v razpravo v Teheranu in da je bil o nji tudi sporazum dosežen. V njemu je med drugim rečeno naslednje: "Močna, vse poljsko ozemlje obsegajoča neodvisna Poljska, kot ena vodilnih držav Evrope... Mi (Britanci) nismo Poljski nikdar zamislili nobenih določenih meja. S poljsko okupacijo Vilne v letu 1920 nismo soglašali. Angleško naziranje o mejah Poljske je bilo izraženo leta 1919 s takozvano Curzonovo linijo."

Zelo obžalovanja vredno je, da je bilo treba čakati tri polne mesece po teheranski konferenci, predno je prišla ta Churchillova izjava. Iz nje je jasno, da je vse govorjenje in vsa kritika, ki obsoja Ruse, da postopajo enostransko in na lastno pest, brez vsake podlage. Stalin je v tej stvari vsekakor povprašal Churchilla, najbrže pa tudi Roosevelta, in dosegel sporazum z njima, predno je predložil Curzonovo

Zelo lahko bi se moglo pripetiti, da bo ta zadeva izzvala zopet nov spor z Rusijo. Nedavno se je pojavila v krogih, ki veljajo Rusom jako sorodni, naslednja razlaga: Ako hočeš dognati, dali je mleko pomešano z vodo, raju dodaš kapljico joda. Ako zavzame mleko tedaj modrikasto barvo, je zmešano z vodo. V Moskvi je bila dodana izjava glede Italije oni rezoluciji, katero je bil Cordell Hull prinesel s seboj, prav tako kot kapljica joda mleku, da bi se pokazalo in dognalo, dali nameravajo zavezniki priliti vode svobodi evropskih narodov s tem, da jo pomešajo in pokvarijo z reakcionarnimi in monarhističnimi načrti. In ta analitični poskus je pokazal, da smo naleteli na poneverbo s plavo krvjo.

Dejstvo, da Atlanski čarter ne bo veljal za Nemčijo, je spravilo ta dokument, katerega sta sestavila Churchill in Roosevelt, ob vsi praktično veljavo. Namen treh vesil, da store z Nemčijo karkoli neglede na kakršnekoli obligacije, pa je postavljen v ospredje vprašanje, dali obstoje že načrti zanjo in kakšni so.

Churchill je podrl še zadnji temelj, na katerem je slonela bodočnost Nemčije. Izjavil je, da bodo nekatera ozemlja odredana od Nemčije. Ničesar pa ni dejal o tem, kaj se bo zgodilo z onim delom, ki bo še preostal. Ta preostali del pa je še vedno veliko in celo največje vprašanje. Zdej, ko se je sfera ruskega vpliva po Churchillovem govoru razširila mnogo bolj daleč v notranjost centralne Evrope in v balkanska ozemlja, je dobila debata o bodočnosti Nemčije mnogo večjo važnost.

Ameriška pomoč Braziliji

Braziliji se je izplačalo iti v vojno z osiščem, ker ji ni treba tvegati ne vojakov, ne dajati materiala zastoj. Na podlagi naše lend-lease postavbe dobiva za milijone dolarjev raznih potrebščin, in skoro ves njen kavin pridelek kupujemo od nje. Mnogo surovin nam prodaja in z Anglijo ima velik trgovski promet. Pomagamo ji na podlagi omenjene postavbe tudi k elektrifikaciji železnice. Prvih deset električnih lokomotiv ji je bilo poslanih letos in veliko druge opreme za moderniziranje njenih prog.

NAROČITE KNJIGO "MY NATIVE LAND"

ki jo je spisal **Louis Adamič** IZ PROLETARČEVE KNJIGARNE. STANE \$3.75

V zalogi tudi druge Adamičeve knjige. Pišite po cenik

Naslovite: **PROLETAREC** 2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

POVESTNI DEL

STANLEY HAWSK: TATICA ALMIRA

Spoznal sem jo bil nekega jesenskega dne na dirkališču. Njena nenavadna lepota me je vsega prevzela. Saj je bila res lepo, elegantno bitje v cvetu svojih osemnajstih let.

Dekle mi je čisto zmedlo glavo. Ali sem se res vanjo zaljubil? V mojih letih, kakor mlad učenček!

Slučajno sem jo nekoč srečal z najinimi skupnimi prijatelji v neki kavarni. Ko smo šli potem vsi skupaj na izprehod, se je medni posrečilo — ali pa se je nama posrečilo, saj ne vem —, da sva se ločila od drugih. In tu sem Almiri razkril, da jo ljubim. Pogledala je, šegavo se mi je nasmehnila in me vprašala:

"Ljubite me? Oh, ali res? Od kdaj pa?"

"O, ne norčujte se, Almira! Saj veste, saj ste morali sami opaziti... že dolge mesece..."

"Ze dolge mesece? In šele danes mi to poveste?"

"Nisem vam mogel takoj reči. Ne bi mi bili verjeli..."

"Saj vam tudi zdaj ne verjamem. Moškim verjamem prav malo, vam pa sploh ne."

"Zakaj pa prav meni ne? Bodate prepričani, da vas resnično ljubim."

"Ljubite me? Prav, dokažite mi to! Dajte mi neizpodbiten dokaz ljubezni, in potem vam bom verjela."

"Prav. Nekaj pa mi le lahko poveste, kako prav za prav mislite?"

"Nikakor bi od vas ne zahtevala dokaza, če..."

Kdo drugi bi bil morda s tem odgovorom zadovoljen in bi bil zelo srečen. Jaz pa sovražim negotovost, zavlačevanje in polovicarstvo. Zato sem bil razočaran. Odločil sem se celo, da bom poizkusil svojo brezupno ljubezen zatreči, da se bom poizkusil izogibati temu dekletu in ga pozabiti.

Toda neki večer v predpustu sem se pri neki družini spet srečal z njo. Ze v predsojbu mi je prišla nasproti in me pozdravila s svojim ljubim nasmeškom. Nisem se mogel otresti občutka, da je brez srca in da se hoče iz mene norčevati.

Umaknil sem se v majhen salon, se vleknil v globok naslonjač in strmel žalostno predse. Gostje so plesali, se smejali in zabavali. Potem pa sem iznenada začul iz plesne sobe razburjene besede. Pohitel sem tja in videl, da so vsi gostje strašno v zadregi.

Zvedel sem, da je dobila gošpa, ki je stopila za trenotek v svojo sobo, odprto omarico, kjer je shranjevala svoje dragocene

Preiskava med gosti je bila seveda brez uspeha. Iznenada sem opazil, da se mi je Almira spet približala. Potem me je vprašala z glasom, ki mi je zvenel čisto tuje:

"Ali se vam še zmeraj zdi, da me ljubite?"

Izprva sem pomišljal, potem pa sem dejal:

"Da, še zmerom. Prav tako kakor prej."

"Tudi po tem, kar se je pravkar zgodilo?"

"Pa bi me vzlic temu vzeli za ženo?"

"Tako, če le hočete."

Po vročem pogledu, ki ga je uprla vame, sem šele doumel, kako neodoljiva, nad vsemi človeškimi in prirodnimi zakoni vzvišena je moč ženske! Skoraj srečnega sem se čutil, skoraj ponosen sem bil na zločin, ki sem ga prikril.

Glasno klicanje me je zbudilo z tega sanjarenja. Nadzornik Smith in gospodinja sta prišla magoslavno v salon in povedala:

"Biserno cvratnico smo dohlini! Tudi krivca smo odkrili!"

Komaj sem mogel razumeti te besede in si ogledati mrliško blede obraz nekega sluga. Ko me je prišla Almira za roko in me odvedla v salon. Potem mi je padla okoli vratu in mi šepnila:

"Tatica te obožuje! Zdej imam dokaz tvoje ljubezni... zdaj ti verjamem!"

In te besede je potrdila z vročim poljubom.

Dodal bi le še to, da sem dobil v Almirinem zavitku zlat prstan in dva koščka čokolade. Čokolado sem pojedel, prstan sem si nataknil na roko, Almira pa sem vzel za ženo.

2,700 protestnikov proti vojni službi v zaporih

V ameriških ječah je 2,700 fantov in mož, ki niso hoteli vstopiti v armado, iz razloga vere ali pacifizma ali kakega drugega načelnega razloga. V jeziku legalnosti se imenujejo "conscientious objectors".

Izmed omenjenih jih 1,815 pripada k fanatični verski sekci "Jehovah's Witnesses". Izmed obojenih jih je 500 kazen že odslužilo in so izpuščeni. Novih protestnikov, ki pravijo, da jim vest ne dopušča služiti v armadi, pa obsodijo povprečno 200 na mesec.

Záporne kazni dobe samo tisti protestniki, ki nočejo niti v take armadne službe, kjer se jim ni treba večbati za boj, pač pa opravljajo le "mirne" posle. Za "conscientious objectorje" prizna vojaška oblast samo tiste, o katerih se uveri, da so res člani takih ver, ki sledbenikom prepovedujejo rabo orožja, in da so res fanatični v svojem verskem prepričanju.

NASVETI SFORZE NA RACUN HRVATOV IN SLOVENCEV

(Nadaljevanje s 1. strani.)

jo zavezniki saj malo popraviti, naj jih tiste otoke vrnejo kaj brez formalnosti plebiscita.

Etiopija in kolonije

Sforza je priznal, da je bilo pravilno, ko je Etiopija dobila nazaj svojo neodvisnost. To odškodnino je za zločine, ki jih ji je storil Mussolini, zaslužila. Poudaril pa je, da kar se tiče drugih italijanskih kolonij, bi bilo nevhvaležno in nerazodno, ako se jih ne bo vrnilo demokratični Italiji.

Iz njegovih izjavanj in pa iz Badoglijevih nastopov je jasno, da se Italija ne smatra za poraženo kot je poražena n. pr. Francija, kajti obnaša se ne kot da je kaj izgubila, ampak ena kot druga njena stran namiguje, kako naj se rešuje na tem kraju Evrope vprašanje mej, da bo imela ona čimveč koristi.

Da bo Italija tudi v porazu postopala na tak samozavesten način, s pomočjo svojih prijateljev, ki jih ima posebno veliko v Zd. državah in v Angliji, to smo v tem listu vedno prerokovali.

KONFERENCA

Prosvetne matice in JSZ

ZA ZAPADNO PENNSYLVANIJO

V NEDELJO 26. MARCA 1944

ob 1. popoldne

v dvorani društva št. 138 SNPJ

STRABANE, PA.

SPORED IN RAZPRAVE BODO ZELO VAŽNE

Vsa društva Prosvetne matice so vabljeni, da pošljejo zastopnike. Vstop prost tudi drugim članom

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

OWI (urad za informacije) poroča dne 26. febr. iz Washingtona, da sruje fašistični tajnik Roberto Farinacci v Mussolinijevem delu Italije narodno katoliško cerkev. Pomaga mu precej duhovnikov in OWI navaja v omenjenem poročilu njihova imena. Vzrok tej akciji je, ker Farinacci smatra, da se je papež in ves njegov vatikanski štab v italijanski krizi klavrnino, nekako izdajalsko izkazal, in duhovnik Antonio Ciceri papeža Pija XII. dolži, da se pripravljajo "v objem s Stalinom".

Kanonik Oman pa je povsem drugega mnenja kot župnik Ciceri. V "A. D." pravi: "Boljševiki se že bojijo, da bi papež ne imel kaj malega besede pri mirovnih pogajanjih. To bi jim znalo delati velike nepravilike, ako bo šlo za pravični mir. Zato so začeli metati blato na Vatikan."

Besedo "pravični" je Oman poudaril z velikimi črkami, kar pomeni, da nima kaj dosti upanja, da se bo šlo za pravični mir, zato papeža brčkone ne bo pri mirovni mizi. Ampak avtor newburških novic, ki zgodovino že vsled svojega poklica in časti lahko dobro pozna, ve, da je bil papež zastopan že na marsikaki mirovni konferenci, o katerih je pisano, da se na njih ni šlo za "pravični mir", pač pa za posvetnosti, za krivične delitve zemlje, za izmenjavanje kronskih glav na tronih.

"Pravica", krivica, kakor tudi demokracija in druge take besede ne pomenijo vsakemu enako. Poljaki n. pr. trdijo, da jim Rusija jemlje pravico do vzhodne Poljske, a Moskva trdi, da spada tisti del bivše Poljske po vseh pravcih Sovjetski uniji.

Dr. Kern je sklenil ugoditi onim, ki vprašujejo za angleško-slovenski besednjak, pa je dal svojega prejšnjega ponatisnit, menda le z malo spremembami. Stari mu je že davno pošel. Dober, obsežen besednjak, slovensko-angleški in obratno, bi bil draga stvar, ki se ne bi izplačala nobenemu posamezniku, tudi ako bi dobil kak tisočak ali dva podpore. Tako knjigo bi se moglo uresničiti edino, če bi jo založile organizacije, ki imajo kaj v blagajni, in to so med nami samo bratske jednote in zveze. Vseeno, Kernov besednjak bo saj za silo izpopolnil vrzel, ki jo imamo na tem polju od vsega začetka priseljevanja Slovencev.

Pri Suez v Egiptu je nastalo veliko jugoslovansko mesto, o katerem poroča J. G. Harrison v dnevniku Christian Science Monitor, da je zraslo hitreje kot katerikoli drugo mesto. Razprostira se po puščavi v območ-

ju 100 kv. milj (to je veliko!). Po tem prostranem prostoru so sotori in v njih nad 13.000 jugoslovanskih beguncev partizanov. Kako so prišli tja, poročevalce ne pove. Večino gradbenega dela, ki ga je vzel sotorom za tako stalno "mesto" treba precej, pa so izvršili slovenski zidarji iz Primorske. To so teoretično italijanski vojni ujetniki. Vsled njihne narodnosti so bili dodeljeni jugoslovanski kraljevi armadi, a so se rajše izrekli za partizane. Angleška oblast jih je vsled njihove graditeljske sposobnosti poslala v omenjeni begunski tabor. Sezidali so bolnišnice, jedilnice s cementnim tlakom, stranišča in kar je še treba. Tako podi vojna ljudje sem in tja. Na svojo bodočnost so mnogi že nehali misliti. Pravijo, kar pride, to bo.

Frank L. Lausche se je odločil poskusiti splezati več klinov višje po politični lestvi s službe clevelandskega župana na gubernerski stolec v Columbusu. V primarnih volitvah bo imel na demokrati listi kakega pol ducata tekmecev. Če se mu posreči, bo to zanj, ki je izven svoje države le še malo znan, nagel napredek. John Lokar ml. je njegov "campaign manager". Enako službo je imel v županski kampanji in z Lauschetom "dobro orjeta".

Tudi komunisti agitirajo za Lauschetu. Da-li bo taka družba "partizanov" Jamesu Debevcu, kanoniku Omanu in Antonu Grdinu všeč, se ne ve. Slovencem v starem kraju je ne privoščijo, v Sansu je ne marajo, sedaj pa jih bodo imeli kar v svojem kampanjskem taboru! So to čudne reči.

"Am. domovina" z dne 29. febr. poroča o shodu Italijanov v Clevelandu, na katerem sta bila glavna govornika komunistična voditelja Peter Cichione iz New Yorka in Clevelandčan Arnold Johnson. Poudarjala sta (citirano iz omenjenega lista), "da je župan Lausche dolžan deželi, državi in narodu, da postane kandidat za gubernerja in s tem pomaga predsedniku Rooseveltu do izvolitve v njegov četrti termin."

Župan Lausche se je ob par priložnostih ogibal cel Adamič, ali pa odklonil sodelovati na shodu z njim — ne vem že, kako so poročali listi o tistem incidentu, in tolmačili, da je to storil, ker je hotel s tem dati duška proti komunističnim tendencam Adamičevega gibanja. Komunističnim glasovom pa se brčkone ne bo ognil. Sicer pa komunisti niso več to, kar ljudje o njih mislijo, da so, ampak bolj vneti agitatorji za demokratično stranjo in njene kandidate kot pa

V JUŽNI ITALIJI je že veliko poslopj podobnih gorjemu. Tudi Rima so se koncem februarja zavezniški bombniki znova lotili, da porušijo Hitlerjeve obrambne naprave, vzletališča in železniške proge. Pri tem so trpele tudi mnoge hiše, in vatikanski radio se je vsled tega nad zavezniški znova pritožil. Ako more Vatikan pregovoriti nacijsko poveljstvo, da naj se umakne iz Rima, pa ne bo treba cerkvenim avtoritetam pritožb nad ameriški letalci.

sam demokratični prvak na St. Clairju prijatelj James Debevec.

Podpredsednik Wallace je na svoj način najbolj napadan ameriški politik, ker ga točjejo v njegovi demokratični stranki, v republikanski, in vsi toriji ter fašisti z geslom, da ga je treba pokončati, ker on ni demokrat, ampak "propagator komunizma za Zed. države". Demokratiški politiki so se večinoma zedinili, da on ne dobi več podpredsedniške nominacije, tudi če bi ga Roosevelt hotel za partnerja: A pravijo, da se tudi predsednik zanj več ne navdušuje, ker s svojimi radikalnimi govori odbija glasove. Sedaj pa je treba glasove privabljati, ne jih odvracati.

Kaj in kdo je socialist? Med nekuo maso Slovencev v Ameriki in v starem kraju je veljalo mnenje, da je socialist tisti, ki čez duhovne govori in Boga taji. V naših naselbinah so rojaki označili za socialisti vsakega, ki je robantil čez "farje". To je pomehalo, ko so se taki "svobodomislci" poženili in dobili otroke. Večinoma so se pomirili in marsikdo izmed njih sedaj "hodi k maši", ali pa "saj otroke pošilja v cerkev. Po novem pa se skuša uveljaviti drugo razlago: Socialist je, kdor Rusijo sovraži, ali jo saj mrzi, in robanti čez komuniste na način, kot so "svobodomislci" včas "čez farje". Ako pa z razvojem in z napori Rusije simpatiziraš, ali jo celo zagovarjaš, ne moreš biti socialist, ampak le komunist in sopolnik. Če je to res, tedaj je na svetu stotine milijonov komunistov, in tudi člane delavske stranke v Angliji bi lahko prišli k njim, ker njihova eksekutiva deluje za sporazum z rusko komunistično stranko, in za pridruženje sovjetskih unij k mednarodni delavski strokovni zvezi.

Biti fanatik je slabo, pa naj bo na katerikoli strani. Oni niso ne priljubljeni, ne koristni. Če pa so sposobni, lahko store veliko škode. Komunistični fanatiki so jo, o tem ni spora. A oni niso edini grešniki.

Kritiziranje, da! To je potrebno, če je z dobrim namenom. Izboljšavanje, da! A zabavljati samo zaradi zabavljanja, to je nesmiselno. In ravno tega je največ na svetu. Tolerance in prizadevanje za razumevanje pa najmanj.

Boljševiška diktatura, kakršna je bila, je storila marsikaj neodpušnega. A ostala je na površju vseeno. Mnogi prerokujejo, da bo po tej vojni demokratizirana. Drugi si od nje tudi v bodoče ne obetajo nič dobrega. A konca Sovj. uniji več ne prerokujejo.

Ohijski gubernier Bricker bi tudi rad naprej. Njegova ambicija je Bela hiša. Ima upanje, da ga bo republikanska stranka nominirala, a sedanja znamenja

mu še ne obetajo tega. Za Lauscheja je dobro to, da kdorkoli bo republikanski kandidat za gubernerja, bo prav tako "novinec" kakor on. Če bi pa Bricker ostal na svojem mestu, bi Lausche svoje kandidate najbrže ne prijavil. Tudi v politiki, če hočeš zmagati, moraš vse dobro preudariti, kakor poveljnik v vojni.

Dušan Simović je bil spomladi pred tremi leti slavljen za junaka dneva, ker je pomagal zmoglaviti Stojadinovičevu-Markovičevu vlado in postal premier, prestolonaslednika Petra pa proglasil za kralja. Ko se je Simović s svojo vlado preselil v London, je napravil par diplomatskih "pogrešk". Ena teh je bila njegova izjava, kaj vse da bo zahtevala Jugoslavija, n. pr. slovenske in hrvaške kraje, ki jih je v prejšnji vojni dobila Italija. V Londonu so ga poučili, da se teritorijev še ne razdaja. Nekega dne je nastala "kriza" v zamejni vladi in general Simović je bil ob službo, ne pa ob plačo. Pred par tedni pa se je v očeh zamejcev in pittsburskega Srbohrana še bolj pregrešil, ker je po radiu apeliral na Mihajlovičeve četnike in na Srbe, da se naj pobotajo s Titom in borbo proti Hitlerju in kvizlingom nadaljujejo pod njegovim vodstvom. Uvodnik in Srbohranu namiguje, da ko je bil Simović še predsednik vlade, je korespondiral z "notoričnim Adamičem" — in če je tako, je vse jasno. Adamič je Simoviču zmešal glavo. Ampak kdo jo je Churchill?

"My Weekly Reader", ki ga izdaja American Education Press v Columbusu, O., za otroke prvih razredov, je po trditvi "Srbohrana" primerjal v eni številki maršala Tita Abrahamu Lincolnu. Če je to storil, je seveda smešno. Od Lincolnu je Tito še daleč. Toda uredniki omenjenega mladinskega lista so Američani, zato jim ni zameriti, če delajo take tjavendanske primerjave. Mar ne slišijo v vsaki predsedniški kampanji, kako gromovniki primerjajo svojega kandidata k vsem slovitim predsednikom v zgodovini te dežele, posebno pa Lincolnu, če je kandidat republikanec?

Presenečenja so mogoča. Nekega dne se v Jugoslaviji lahko primeri to, kot se je v Grčiji. Angleški zastopniki delujejo na to. Ameriški menda tudi. Če bodo uspeli in še Rusija pristane, se bodo partizani in četniki združili, kralj ostane in vse bo zadovoljno, vsaj na papirju. O taki možnosti ugibajo že dolgo in nekateri še trdno verujejo, da se izpolni. To pomeni, da delujejo za tak izid. Kajti s samim upanjem se ne bo dogodil.

Brošura Zveze slovenskih župnij, ki se bori "proti sovjetiziranju Slovenije", pravi, da partizanov sploh ni. Če jih ni, potem

čemu treba brošure? Adamič sam Slovenije ne bo "sovjetiziral". A glede številke so si razni krogi v navzkrižju. Dne 1. marca poročajo iz Londona o komunistični nemške vojaške komande, v katerem je rečeno, da so nemške čete pobile od lanskega 1. decembra pa do februarja 23.616 partizanov, 14.616 pa vjele. In ker se še vedno bore, je v tem dokaz, da jih je veliko. Zaključki ZSZ bi potemtakem ne bili resnični. Ako pa so, pa Hitler laže. Pretirava res, kajti njegove številke se zde jako visoke. Angleži dobro vedo, koliko je partizanov. Ako ne bi vedeli, bi bil Churchill 22. febr. o Jugoslaviji drugače govoril.

K PRIHODNJI KONFERENCI JSZ, P. M. IN DRUGO

Hermine, Pa.—V Proletarcu se ne oglašam pogosto, zato pa bo ta dopis nekoliko daljši.

Ker se ne potegujem za kako javno službo, temveč samo za program in ideje, se svobodno in prosto izražam, kakor mi veleva moje prepričanje. Službo, ki jo sedaj imam, se tudi ne bojim izgubiti. Tuda ako bi jo, bi to svoje delo še vseeno lahko nadaljeval pa med drugimi narodi.

Torej najprvo glede konferencie JSZ in Prosvetne matice za zapadno Penno, ki bo v nedeljo 26. marca v dvorani društva Postojnska jama štev. 138 SNPJ, Strabane, Pa.

Na nji bo podarjen tudi en bond za \$25 onemu, kateremu bo sreča mila.

Sklicatelji žele, da se te konference udeležo ne samo zastopniki, temveč tudi drugi simpatičarji napredne misli.

Zivimo v važni dobi, torej pozabimo na prošlost in glejmo v bodočnost.

Verjamem, da je šel marsikaj agitator v svojem poslu proti svojim idejam, namreč idejam socialne demokracije. Sli so dobro vestjo, verujoč drugim, katerih besede so se dobro slišale, a se niso uresničile. Prinesle so nam samo gorje, kvotliti in žalost in s tem ogromno škodo narodom vsega sveta. In kakšen bo rezultat?

Pričetj bo treba z delom tam, kjer smo ga pustili pred 25. leti. Kako bridko so se uresničile besede Karla Marksa, ki je dejal, da prišli bodo časi, ko bo delavstvo zavelo v napačno smer in bo potisnjeno za generacijo nazaj. A v isti dobi bo delavstvo spoznalo tudi svoje napake in se reorganiziralo bolj trdno in previdno ko kdaj prej. Verujem, da se bo to zgodilo, in to že v naši bodočji generaciji.

Podpisani se trudj kolikor je enemu človeku mogoče narediti, ampak delo posameznika je samo kaplja v morje. Drugi se posmejujejo dobrim naukom in sledje Mojzesom, ki slikajo delavstvu nekaj, kar je neizpelji-

vega. Pie on the sky won't do us any good.

Prijatelji, Proletarec je to kar je bil od svojega začetka. Kmalu mu bo 40 let. Lepa doba je to. Stranke in strančice so se ustanavljale in spet izginevale. Nazadnjaške in druge sovražne kličke so se zaklinjale list uničiti in v ta namen ustanavljale svoje. Morali so prenehati v boju, a Proletarec je ostal.

Ravno tako demokratično socialistično gibanje. Koliko je bilo grmenja s strani komunističnih agitatorjev in s strani nekaterih drugih takozvanih ekstremističnih grup. Kje so danes?

V okupiranih deželah in v fašističnih so s socialisti vred ali pobiti ali pa v koncentracijskih taborih. Namesto solidarnosti se je delavstvo borilo med seboj in potem želo posledice.

Eno je gotovo, in to je, da si delavstvo lahko izboljša svoj življenjski položaj samo s pomočjo svojih unij, združništva in pa na političnem polju z demokratičnimi sredstvi.

V ta namen potrebuje stranko, pa naj bo socialistična, socialdemokratska, delavska, farmarska delavska, ali pa kakor se imenuje v Čahadi, Commonwealth Federation. Glavno je socialističen program, ime je postatrsko. Vse drugo kričanje je gatenje časa in podaljševanje delavske mizerije v korist onih, ki delavce izkoriščajo in žive na kupih bogastva. Zato pa izkorisčevalci tako radi nete prepire med delavci in najemajo tudi provokatorje v ta namen. Imajo časopise in radio, vse v namenu, da ohranijo svoj red. Tako se čestokrat primeri, da zavedeni delavci svojo zmotu plačajo tudi z življenjem.

Zavajalec je mnogo vrst. Pred letom sem prečital 20 brošur, ki imajo naslov "Black International". Napisal jih je znani Jos. McCabe, ki je bil 12 let menih v samostanu in študiral aktivnosti omreženja "črne internacionale".

On je bil eden prvih, ki je objavil dejstvo, da je kardinal Pacelli (sedanji papež) pomagal Mussoliniju in Hitlerju na krnilo. Tiste brošure je tiskal Haldeman Julius v Girardu, Kans., ki izdaja list American Freeman.

Potem so pisali o tem bolj vplivni pisatelji. Tudi poznejše čase razpravljajo o takratni vlogi omenjenega kardinala, in o poznejši, ki jo še vedno igra. O tem na primer veliko piše v raznih revijah profesor Gaetano Salvemini. In več drugih, ki z dokazi pričajo, kako sta Mussolini in cerkev v Italiji delala, roka v roki. Toda ne samo v Italiji, temveč enako v Španiji in drugje. Tudi v Ameriki je imel Mussolini veliko oboževalcev, bodisi v visokih posvetnih kot v cerkvenih krogih.

Ko o vsem tem premišlujem, si ne morem kaj, da ne bi kar na glas rekel: "Vsega zlega si je ljudstvo samo krivo, ker sledi krivim prerokom." Rajše bi poslušal pametne ljudi, ako sam ne znaš delati načrtov, pa boš na pravi poti.

To je edini pravi način, da človek ne zaide v zmote in v pasti zavajalcev. Anton Zornik.

JOSEPH LEVER
Cleveland, O. — V prejšnji številki je bilo že omenjeno, da je dne 24. februarja umrl v bolnišnici St. Lucas v newburški naselbini dobroznani Joseph Lever.

Pogreb se je vršil v soboto 26. februarja iz pogrebnega zavoda L. Frclje na pokopališče Highland Park, kjer je bil upepeljen, kakor je želel pred smrtjo.

V krematorij ga je spremlilo precejšnje število njegovih prijateljev, znancev in sorodnikov. Govor v zadnje slovo pokojniku je čital Louis Zorko. Ker ni bil v nobenem podporbnem društvu, je za nosilce rakve poskrbel klub št. 27 JSZ, čigar član je bil. Večer prej pa mu je pevski zbor Zarja zapel dve nagrobnici.

Pokojni Lever se je zelo zanimal za delavsko gibanje in za napredek v splošnem. Bil je ustanovitelj kluba št. 28 JSZ, Delavske dvorane in pevskega zboru "Cvet"; po razkolu tega zboru je sodeloval pri ustanovitvi pevskega zboru "Delavec". Propadla sta oba. Vzrok temu so bili prepri med članstvom. Končno je propadel tudi klub št. 28, katera tajnik je bil do zadnjega.

Ker pa vsled svojega prepričanja za delavsko gibanje ni hotel postati pasiven, je pristopil v klub št. 27 in v pevski zbor Zarja, v katerima je ostal do konca svojih dni.

S. Joe Lever je bil vesele narave in rad zahajal v zabavno družbo. Ker ga je petje zelo veselilo, je rad zapel in drugi smo mu pomagali.

A tudi razpravjal in argumentiral je rad, posebno o političnih in delavskih vprašanjih. Skušal je pridobiti s tem druge na svojo stran, a ker ga mnogi niso razumeli, se jim je zameril in si s tem nakopal veliko sovražnikov. Morda so se nekateri celo veselili njegove smrti.

On se ni podal temveč vztrajal pri svojih načelih. V času depresije je veliko preстал. Imel je številno družino, izgubil je delo in ker ni bilo dohodkov, je izgubil tudi hišo, ki jo je lastoval. Žena mu je umrla in ostalo mu je šest otrok.

Moral je prositi za "relif". Dobil je religio delo, a ob mali plačji, ki jo je prejemal, je imel v naporih za preživljanje otrok in sebe težke dneve.

Ko je oboževanje industrijo spet poglaval v dir, je dobil delo v tovarni. Za njegovo zdravje je bilo to delo umorno, a vzlic temu je vztrajal, da si kaj prihrani za deževne dni, ki pridejo po vojni. A ni se mu posrečilo. Zelo se je prehladil, posledica je bila pljučnica in ji podlegel.

Zapušča štiri sinove in dve hčeri. Eden je pri vojakih. Pokojniku časten spomin.

John Krelb.

Novi avti bodo dražji, a nič boljši

Ko bo avte spet dovoljeno producirati v množinah, se ne bodo od prejšnjih modelov skoro nič razlikovali, pravi neko poročilo iz New Yorka, razen v ceni. Ta bo višja vsled večje meze in podraženih surovin.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET CLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172—7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNTE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Neutemeljene novice

Pred kratkem so nekateri slovenski listi ponatisnili izmišljeno vest, da je predsednik Združenega odbora jugoslovanskih Amerikancev Louis Adamič odstopil od predsedništva ter da je sprejel službo kot poročevalec tednika The Saturday Evening Post. SANS je pooblaščen od Adamiča, da javno zanika dotično poročilo in da obenem obvesti javnost, da je prišla tista neutemeljena vest iz sovražne kovačnice.

Ravno tako je bilo poročano v listih, da Louis Adamič ne bo govoril na javnem shodu, katerega sklicujejo v Garyju, Indiana, odtoni Slovani, iz razloga, ker se je nekaterim srbskim šovinistom posrečilo, da je najetje mestne šolske dvorane bilo preklicano. Obveščeni smo uradno, da se shod vrši 29. marca vseeno, če ne v eni, pa v drugi dvorani. Naslov bo pravočasno naznanjen.

Tretja obletnica

Dne 27. marca potečejo tri leta, odkar je nacistični vojni vihar pridrvel nad Jugoslavijo z namenom, da zdrobi ta junaški narod, ki se je postavil po robu ne samo Hitlerjevemu vojnemu stroju, temveč tudi domačim političnim voditeljem in tako preprečil njihove načrte, da izročev Balkan na razpolago nacističnim za torišče v boju proti demokratičnim narodom. Jugoslovanski narod se je dvignil in ne samo zastavil Hitlerjev časovni spored za napad na Rusijo za dva meseca, temveč je s svojim krvavim odporom pokazal pred vsem svetom, da ne kloni pod nobenim pritiskom. Ljubezno do svobode, enakopravnosti in pravice mu je bila več kot pa najhujše muke, neštivilne žrtve in potoki krvi svojih najdražjih sinov in hčera. Winston Churchill je tedaj dejal: Jugoslavija je naša svoja duša! Toda Churchill se je pomotil. Ni bila Jugoslavija, ki je našla svojo dušo, temveč jugoslovanski narodi — Slovenci, Hrvati in Srbi, ki so se uprli poleg tujim napadalcem tudi svojim lastnim izdajalskim izkoriščevalcem. Uradna Jugoslavija je odnesla svoje pete v varnejše podnebje Kaira in Londona, svoje nesrečno ljudstvo pa je prepustila lastni usodi.

V treh letih trpljenja, preganjanja, strašne borbe in umiranja si je jugoslovanski osvobodilni element s svojim neprimerljivim zgledom pridobil občudovanje in sočustvanje vsega demokratičnega sveta. Toda za to priznanje je moral plačati s potoki nedolžne krvi. Cena je bila nečloveška. Kar se je godilo in se še godi v Jugoslaviji, je nekaj groznega in strašnega, obenem pa nekaj tako veličastnega, da zgodovina kaj takega ne pomni. Da, preprosti narod je našel svojo dušo!

SANSove podružnice najproslavijo tretjo obletnico invazije stare domovine, ki pa je obenem tudi tretja obletnica narodnega prebujenja. Našim borilcem bo mo izkazali največjo čast s tem, da jih v čim večji meri podpiramo potom SANSa in Združenega odbora.

Nekaj nasvetov glede shodov

Naše podružnice prosimo, da ne oglašajo v listih govorikov za svoje shode, dokler ni popolnoma ugotovljeno, kdo bo nastopil na kakšni prireditvi. Tako oglašanje zavaja občinstvo, ki je potem razočarano, ako napovedan govornik ne nastopi. Kadar želite za kako prireditev govornika od SANSa, pišite v SANSov urad. Če želite govornika od Združenega odbora, pišite v urad Združenega odbora.

Prosimo torej vse prizadete, da se obrnejo za govornike naravnost na SANSov urad in na urad Združenega odbora (1010 Park Ave., New York, N. Y.) in skušalo se bo stvari urediti tako, da bo ustreženo vsem, obenem pa ne bo nobene zmešnjave in nesoglasja.

Publiciteta

Zadnji teden smo razposlali na podružnične tajnike in člane SANSovih odborov iztise tehičnega "Collier's", ki vsebujejo zelo dober članek o maršalu Titu. Na rokah imamo še nekaj iztisočev in kdor jih želi še kaj več, naj nam sporoči. Ta teden bomo razposlali ponatis Churchillovega poročila o Jugoslaviji, in sicer v angleškem in slovenskem jeziku. Priporočamo, da se ga prečita na sejah in o njem razpravljajo. Dobilni smo tudi omejeno število iztisočev revije YANK od 31. januarja (za ameriške vojske v Angliji), ki jo izdajajo ameriške vojske oblasti. Razposlani bodo članom naših odborov in nekaterim večjim podružnicam. Ne moremo jih dobiti za vse.

Prispevki

Meseca februarja so prispevki naših podružnic, organizacij in posameznikov znašali \$2.602.76. Račun bo priobčen kasneje. Važni prispevki so bili: Detroit, Mich., \$150; Chicago, Ill., (št. 2), \$100; Cleveland, Ohio, (št. 39), \$500; La Salle, Ill., \$300; Milwaukee, Wis., \$100. Shod v Pittsburghu 22. jan., ki so ga priredile podružnice SANSa iz zapadne Pennsylvanije in Federacija S.N.P.J., nam je prinesel čistega \$538.41. Vsoto je poslal blagajnik pittsburghske podružnice rev. M. Kebe. Glavni odbor Zapadne slovenske zveze je podaril SANSu \$500, katero vsoto nam je izročil njen predsednik in Sansov odbornik Leo Jurvevic. Drugi prispevki bodo razvidni iz računa. Vsem naša iskrena zahvala.

Cestitke Zojza ruski armadi

Louis Adamič je v imenu Združenega odbora jugoslovanskih Amerikancev, oziroma vsega naroda, ki ga ta odbor zastopa, poslal ob priliki 26. obletnice rdeče armade njenemu poveljstvu toplo čestitko, ki jo zaključuje s sledečima stavkoma: Sestindvajseta obletnica rdeče armade je obletnica zmage! Oči vsega sveta zrejo za občudovanjem na njen zmagoviti pohod. Naj živi mogočno zavezništvo Združenih držav, Sovjetske unije in Velike Britanije!

Mirko G. Kuhel, izvršni tajnik

Neznanje je delavcev najhujši sovražnik.

AMERISKI VOJAK V ITALIJI s psom, ki je treniran v vojnih poslih.

REVOLTA V ARGENTINI PROTI VNANJI POLITIKI ZED. DRŽAV

Srd "polkovnikov" proti "kolu s severo" ima močno oporo v vsi latinski Ameriki

Argentina, ki se je ponašala za eno najbolj naprednih in demokratičnih dežel v latinski Ameriki, je doživela v času te vojne in tudi že prej, v dolgotrajni ekonomski krizi, precej političnih potresov, ki so jo do kraja pritirali v fašistični sistem vlade.

Na državni tajnik Cordell Hull se je zelo trudil, da bi Argentino pridobil v skupno deklaracijo z ostalimi deželami vred v Centralni in Južni Ameriki za vojno proti osi. Ni mu uspelo, dasi mu je pri tem pomagal zelo sposoben diplomat njegov bivši podtajnik Sumner Welles.

Predsedniki Argentine nastajajo in izginjajo, kakor slike na filmskem traku, a vendar dovolj razločno, da se vidi, kako piha politični veter v tej izredno važni deželi.

Argentina je na tej polobli silno važna dežela. A ne toliko močna, da bi mogla tekmovali diplomatično z Zed. državami. Zato se je odločila, da jim bo nagajala, pod pretezo, da bo štivila latinske republike po svojih najboljših močeh "pred imperializmom z Wall Streeta".

Ko se je vršila ob vstopu Zed. držav v drugo svetovno vojno konferenca ameriških dežel v Rio de Janeiru, so se zedinile vse s Hullom za prelom z osiščem, razen Argentina. Ze pred tem se je dogodil v nji "preobrat", namreč "palačna revolucija."

Lanskega junija je bil z oficirskim preobratom strmoglavljen predsednik Ramon S. Castillo. Potem so se dogajali nadaljni preobrati. Pred meseci pa je fašistični predsednik Pedro Ramirez le spoznal ogromni politični ter ekonomski pritisk Zed. držav na njegovo deželo in spreminil svojo pronacijsko taktiko, saj kar se argentinske zunanje politike tiče, preteko noči.

Dne 24. februarja pa je moral izstopiti iz vlade pod enako nasilno akcijo, s kakršno je prišel vanjo.

Ze ko so se v Washingtonu razveselili, da je Argentina končno le pristopila v zvezo združenih narodov, v zvezo z oklepanju, se je dne 24. februarja dogodil v nji nov oficirski preobrat. Ramirez je moral službo predsednika pustiti—in nasledil ga je še bolj trden fašist, podpredsednik general Edelmiro Farrell.

V Washingtonu so takoj ugotovili, da je to okret proti politiki vlade Zed. držav in pa v prid Hitlerja in španskega diktatorja generala Franca.

Kaj je narobe s temi preobrati, smo v tem listu že večkrat poročali. Posebno v člankih, ki jih je pisal vanj neki slovenski žurnalista iz Južne Amerike, ki pa se sedaj, zaradi močne cenzure tam in tukaj ne sme več oglašati.

Tudi vesti, ki jih pošiljajo Overseas News Agency, na katere je Proletarac naročen, se pečajo z zadovami v latinski Ameriki. V poročilu z dne 18. feb. piše o političnem položaju v Argentini sledeče:

ŌZADJE PREVRATA V ARGENTINI

Polkovnik Juan Peron je mož, ki stoji v ozadju poslednjega pu-

ne države. Revolucija je popolnoma strla delavsko gibanje in s silo odgnala vse elemente opozicije v koncentracijska taborišča v Patagoniji. Časopisje se je moralo umakniti iz politične arene. Vse židovsko časopisje je moralo prenehati za nekaj časa.

Toda, dočim so Peron in njegova klika odločno proti vojni napram osišču, trde poročila, ki prihajajo iz Montevidea, da se čisto resno pripravljajo na vojno z Brazilijo. Eno teh poročil pozno v mesecu januarju pravi celo, da je bil sklican tajen vojni svet višjih armadnih častnikov. V bistvu je baje njegovo mnenje, da je treba udariti, predno postane Brazilija premočna s pomočjo in s podporo Washingtona. Ta poročila trde tudi, da je bila sklenjena posebna zveza z Bolivijo, katere ozemlje leži v boju Brazilije.

Druga poročila, ki tudi prihajajo iz Montevidea, pravijo, da je Juan Peron preprečil napoved vojne Nemčiji in Japonski, ker se je bal, da ne bi predsednik Pedro Ramirez izkoristil nove razmere, ki bi nastale v tem slučaju, v svrhu, da potlači in zlomi njegovo oblast in njegov vpliv.

Peronu je baje sporočil te namere predsednika Ramirezja general Louis Perlinger, ki je bil tedaj minister za notranje zadeve. Peron je takoj sklical shod svojih častnikov v Campo de Mayo in izvedel svojo revolucijo.

O Ramirezju so do slednjega prevrata sodili, da je nekako politični ujetnik Peronov. V slučaju napovedi vojne bi bil mogel mobilizirati in proglašiti obsešno stanje, kar bi mu bilo omogočilo znebiti se vseh svojih političnih nasprotnikov.

Ako je treba verjeti tem vestem, sporna točka prav za prav ne bi bila napoved vojne sama na sebi, temveč le vprašanje, kdo bo imel v rokah ves aparat, vojaški in politični, v trenutku, ko nastopi vojno stanje. V tem slučaju je bilo pričakovati, da bo tudi nova argentinska vlada, v kateri je dominiral Peron, prejel ali slej napovedala vojno osišču — ako ne iz drugih razlogov, potem radi tega, da uvede vojne mere, ter na podlagi teh konsolidira svojo politično situacijo. A nov preobrat dne 24. februarja je sliko argentinske politike spet znova popolnoma spremeni.

SOC. STRANKA BO ŠLA V VOLILNI BOJ S SVOJO LISTO

(Nadaljevanje s 1. strani.)

letos odločila agitirati za demokrate in zavreči vsaj za nedolga čas propagiranje socializma, češ, da bi to kvarilo slovo med nami.

Eksekutiva soc. stranke ne veruje v oportunistem, pa bo šla v borbo, oziroma je že v nji, kakor zmerom.

Vendar pa tudi ona zasluzi veliko graje, oziroma njeno vodstvo. Ze ko je imela najslabše prilike, da se utrdi v unijah, jih je po razkolu leta 1936 zapravlila in tako mora svoje delo nadaljevati zgolj izven unij. V njih je imela posebno ob ustanovitvi CIO veliko sposobnih članov, ki pa so postali ali brezbržni za S. P., ali pa se udnjali Lewisu, dokler je bil on glavar, pozneje pa novi "mašini", ki je sicer za delavsko politično akcijo, toda v okvirju dvostrankarskega sistema, kar pomeni, da v področju kapitalistične politike.

Težave socialistov

V Debsovih časih se je moglo priti do mase najlaglje naravnost, "z obraza v obraz". Sedaj smo v dobi, ko je tudi politika "mehanizirana", ne samo vojna. Govorniki na uličnih pločnikih so samo še nadlega. Če hočeš kaj pomeniti, moraš med ljudi po radlu in ob enem govoriti masi v največjih dvoranah, če želiš, da te bo tisk upošteval.

Za uspešno delavsko politično kampanje je sedaj treba v Zed. državah kakih 200.000 oseb, ki bi bile pripravljene delati ala Jimmie Higgins. Zal, da jih niti CIO, vzlic svojemu volilnemu fondu nima toliko. Kar ima članov soc. stranka, tudi niso vsi agitatorji, a kolikor jih je, bodo delali. Delali v veri, da prej ali slej izvojujejo drugi, kar oni propagirajo.

Na konvenciji soc. stranke, ki bo 4-5. junija v Readingu, bodo storjeni poslednji zaključki glede

de letošnje volilne kampanje in nominirala bo kandidate, ki bo sta brzkone zopet Thomas in Krueger, kakor v prejšnji kampanji. Tako bo na pozorišču vsaj ena izrazito delavska politična stranka, ki ne bo umešana v godljo kapitalističnih strank.

Druga gibanja

Komunisti, kot že rečeno, so se udnjali v agitacijo za demokratsko stranko. CIO je razdeljen, a vendar v glavnem deluje za demokratsko stranko. AFL stoji ob strani kar se njenega predsednika tiče. Predsednik unije premogarjev J. L. Lewis je že v boju proti ponovni izvolitvi Roosevelta in zoper demokratsko stranko sploh. Njegov glavni pomočnik je predsednik unije tesarjev William L. Hutcheson. Oba sta za republikansko stranko.

Farmarska-delavska politična stranka v Minnesoti se pridružuje demokratom. Eden njenih glavnih bivših voditeljev, senator Shipstead, je že pred več leti postal republikanec.

Takozvana American Labor Party v New Yorku je zaigrana. Služi edino politiki starih strank.

Priložnosti za načelno socialistično politično akcijo so torej sijajne.

Tu pa se naša demokracija neha. Kajti v ameriški demokraciji moraš v borbi zanjo imeti denar, ne tisočake, ampak stotisočake, ako hočeš ljudstvu dokazati, kako ga varajo tisti, ki se mu hlinijo za prijatelje.

Socialistična stranka ga nima. A čeprav je pod sedanjim vodstvom, in enako pod prejšnjimi tudi sama veliko zagrešila, bo socialistična ideja — socialistično gibanje — vendarle edino, ki bo svet privedlo v nov red, pravičen ljudem.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

veliko naših ljudi, so naseljeni večinoma črnci.

Kljub raztresenosti naših rojakov je med njimi še vedno veliko družabnega življenja. Seve, vojna je ustavila precej njihovih društvenih in družabnih aktivnosti, kakor povsod. Prvič je vzrok pomankanje mladih moči, ki so v armadi, drugič, ljudje so vsled šestdnevnega delavnika utrujeni, in tretjič, vsled raznih drugih ovir, ki jim preprečujejo razne aktivnosti.

Casih je bil v Detroitu zelo močan socialistični klub JSZ, znan vsled svojih aktivnosti vsi naši javnosti v Ameriki. A vsled razmer se je njegovo delovanje precej zmanjšalo, kakor delo klubov drugje.

A vzlic vsemu klub št. 114 J. S. Z. živi in bo živel.

Ali eno je resnica. Isti ljudje, ki so delali pred leti, ko sem še jaz živel v tem mestu, so aktivni še danes. Delali so v raznih akcijah, na društvenem in vseh drugih poljih našega udejstvovanja — in tako je še sedaj.

Nikjer nisem opazil takega zanimanja kot med temi našimi ljudmi v Detroitu. Sedaj so aktivni v našem največjem gibanju, ki se je pojavilo pred dobrim letom med nami. — in to je SANS.

(Nadaljujem o Detroitu v prihodnji številki.)

Ruski relief

Stari prijatelj Proletarca Fr. Klune iz Chisholma, Minn., mi je poslal \$3.50 za en zavoj, ki ga dobi potrebna ruska družina. In Mitzi ter Mary Owen sta po posetu filma "Russia Fights" ponovno prispevali še za en zavoj. Ta film, ki predvaja slike in prizore z ruskega bojišča, priporočam vsakemu, da ga gre pogledat.

Louis Britz, star premogar in zvest sodrug iz Houstona, Pa., se je oglašil s prijateljskim pismom in z vsoto \$10. Od tega za ruski relief \$5, ki sta jo prispevala on \$3.50 in John Terčel \$1.50, za Proletarca pa \$5. Slednja bo izkazana na drugem mestu.

Vsem prispevateljem iskrena hvala. Moj naslov je Jos. Owen, 211 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

Prejšnja vsota \$1.215.05, dodatni prispevki \$67, skupaj \$1.282.05.

Ako bi delavci s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajalno časopisje, bi bilo kapitalizma kmalu konec.

Turčija se boji tujih tekmecev za njena oljna polja

Turčija se je zavzela, da ne bo postala druga Saudi Arabija, ki je dala svoja oljna bogastva, baje največja na svetu, v izrabljanje ameriškim oljnim družbam. Obratovale jih bodo pod zaščito ameriške vlade.

Turčija ne želi, da bi kdaj postala žrtev katerega koli imperializma, kakor so postale vsled svojih prirodnih virov druge male dežele. Zato je odklonila ponudbo ameriških oljnih družb, ki so delovale za pridobitev oljnega monopola v nji.

Turški vladi so prigovarjale, da naj jim da pravico iskati olje in koncesijo, če ga najdejo, operirati vrelce 99 let. Polovico olja bi šlo ameriški družbi in druga pa turški vladi.

Pogajanja je prekinila 22. februarja. Ameriški zastopniki si še prizadevajo, da vlado v Ankari omehačo. Angleški oljni interesi gledajo to ameriško prodiranje v oljna bogastva na bližnjem vzhodu z veliko ljubosumnostjo. Kajti doslej je na tem delu sveta imela v izrabljanju oljnih polj Anglija glavno besedo.

Nacijska moč na Atlantiku pojema

Lani so nemške podmornice potopile na Atlantiku 60 odstotkov manj zavezniskega tovora kakor leto poprej.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo Združenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjih držav in Poedine države.

Cena knjižice je samo 50 centov + poštnino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
CHICAGO 23, ILL.
CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postuja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2279 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BABETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWNDAL AVENUE ..
CHICAGO, 23, ILLINOIS

"Ruinous Overproduction"

During the past week the words, "ruinous overproduction" have come to our attention. They were used by an advocate of "free enterprise" who apparently was willing to have the government exercise such economic controls as might be necessary to prevent the production of goods which the public could not buy.

We suspect that any really important private owners of industry who talk about controlling the market have in mind that they will be given government franchises to produce—that competition will be limited by the government to fit their convenience. And if our suspicion is correct, that will not be "free" enterprise, but an economy controlled along fascist lines.

However, the question we now rise is—
Why should overproduction be ruinous?
Why must people be ruined because they have too much? To ask the question is enough to show that the system under which the world is operating is anti-social.

To answer it is to reveal the difference between an economy of use, as advocated by Socialists, and an economy of private profit, as now exists.

People do not suffer because they have too much of anything. Not if they produce for use. When we have too much food in the family pantry we certainly do not starve—because the food is ours.

Neither would society suffer from overproduction if the surplus were the property of society as a whole. However, under private capitalism surpluses are produced by the labor of society as a whole, but they belong to only a few people. They are not produced for use but for sale. And the owners will not permit the producers to use surpluses unless use is accompanied by private profit.

The time is overdue when people should reject an economy that makes surplus synonymous with calamity. Under Socialism surpluses would mean higher living standards, greater security and more leisure. Under capitalism they mean unemployment, fear and, as is now being demonstrated, war.

End the private-profit economy and you end the fear of the abundance which the apostles of "free enterprise" are now foreseeing. Continue to tolerate that system and you produce a situation under which government controls must be established in America no less fascist in character than those set up for the preservation of class privilege in the nations against whom America is contending.—Reading Labor Advocate.

Why The First?

Harlem went wild, the Mayor of New York shook hands and uttered his usual political welcome, bands blared and parades waited and marched to greet the arrival of a flight of army planes bearing 21 members of the Army Air Forces' "first class of Negro aerial navigators."

It was all to the good, as far as it went. It was doubly swell, if the opportunities being given Negroes to fit themselves for skilled specialized combat duty carriers over into the pursuits of peace. But, old cynic that we are, we can't help asking:

Why did it take so long? The United States has been at war over two years. It started preparing for this war long before that...

Why all the celebration because Negro Americans are being given the chance to do what other, non-Negro Americans have been allowed to do as a matter of course? It ought to be taken for granted.—The Call.

It Isn't the "Cost" of Living But the "Price" of Living

By RAYMOND S. HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

I can remember — and so can you, regardless of the date of your birth—that one of the first things I ever heard working people worrying about was the "high cost of living."

Way back around the end of the last century men aspiring to the presidency of the United States made the cost of living an issue of their campaign, with the picture of a dinner-pail that was supposed to be full and the symbol of their ideas of good government. And as recently as the Hoover administration we were told by the president of the United States that, at long last, the living problem had been solved, that America's future would be one or two chickens in every pot and two cars in the family garage.

And now, 11 years after the New Deal was launched by President Roosevelt with heartening assurance that "we have nothing to fear but fear itself," the problem which is agitating working people still remains—the high cost of living!

It should be obvious by this time that we, and the generations who have passed to the great beyond, have been tackling the problem in the wrong way. And, since this column is being written by a Socialist, here is the place to be set right.

Why, then, has the "cost" of living continued to plague people in spite of all their crying about it? The answer is that they were crying about the wrong thing. It isn't the "cost" of living but the "price" of living that really has been bothering humankind.

"Cost" is the amount or human labor—or the length of human life—necessary for the production of the things people buy and use. There's nothing much to be done about cost except to work faster or to devise more efficient methods of production or to lower living standards. When a machine is invented that doubles the number of shoes a man can turn out in a given time, then the cost of shoes is reduced 50 per cent.

But PRICE—now, that's a different thing again.

Price is what people pay for the things they make when they want to get those things for their own use. And it is that thing "PRICE"

that they have been kicking about whether they know it or not. People can do something about price. That's why there is a government Office of PRICE Administration instead of an Office of COST Administration.

But in order to do something about PRICE it is necessary to understand what makes the difference between COST and PRICE—and to eliminate that difference. Because, if workers paid only what a thing COSTS to produce and market, then the only limit to prosperity would be mankind's ability to produce.

But to arrive at PRICE something must be added to COST. And that "something" — except when there are business losses—is PROFIT.

LABOR GIVES \$600,000 TO RUSS RELIEF

Organized labor contributed \$600,000 to Russian War Relief during 1943, Edward C. Carter, president of the organization, reported to the board of directors this week. This sum was contributed by the CIO National War Relief Committee and the AFL relief agency.

Goods purchased with CIO contributions were transmitted to the All-Union Central Council of Trade Unions in Moscow for distribution among destitute union members in the Soviet Union, Carter said. Nearly \$7,000,000 worth of relief supplies were consigned to the Soviet Union during the year.

Contributions in 1943 were more than twice greater than in 1942. Carter attributed the increase to a deepening appreciation by the American people of their Soviet allies.

BIG NAVAL BUDGET HAS JEPS IN MIND

The largest naval budget in history — \$30,789,000,000—was laid before Congress for the 1945 fiscal year. The items deal mainly with anticipated operations against the Japanese.

The estimate for the War Department is expected to be only \$18,001,000,000, compared with this year's appropriation of \$59,035,000,000.

THE MARCH OF LABOR

IN THE EARLY DAYS OF 10-HOUR DAY AGITATION NEWSPAPERS OF THE COUNTRY EXCLAIMED THAT THE 10-HOUR DAY WOULD BE A SOURCE OF DEGRADATION AND VICE FOR THE WORKERS AND THAT THE LONGER THEY WORKED THE LESS TIME THEY HAD TO SPEND ON SINFUL TEMPTATIONS!

SINCE AUG. 1939 - WORKERS' FOOD COSTS IN U.S. ROSE 47%; IN BRITAIN ONLY 20%; BRITAIN HAS A SUBSIDY PROGRAM.

Workers' Wages	Farmers' Prices	Corporation Profits
UP 6%	UP 13%	UP 13%

October 1942 to August 1943

THIS UNION LABEL IN YOUR HAT IS YOUR GUARANTEE OF FULL VALUE FOR THE PRICE — AND UNION-MADE!

Asiatics Are People

The one silver lining of the dark cloud of war is that it gives a warm human feeling toward the hundreds of millions fighting on our side. It breaks down some of the inherited inhibitions with regard to other races, nations and colors. For decades the Chinese had been asking for simple justice. A change of the immigration law to admit them on the same basis as Europeans would mean opening the gates to 105 each year. For a long, long time we denied their plea. Legislators feared the unhealthy hates and fears of their constituents. But under the urge furnished by their heroic part in the war, we finally did repeal the Chinese Exclusion Act. The 105 Orientals may freely enter—no evil threatens to befall us.

Now that this great venture has been made, our minds naturally turn to further measures in the same direction. The people of India are also our fellow-fighters. Their soldiers stood by ours through the long African campaign and are distinguished themselves in the bitter Italian and Burma fighting.

There are 350,000,000 persons in India. Many among us upraid the British for their policies toward them. But we ourselves are guilty of denying them recognition as human beings. They are excluded from this country as though they had some disease. If the acts excluding them were repealed, about 75 of them might be received each year. Surely no calamity could result from such an addition to our population.

News from Italy about the character of the American soldiers of Japanese ancestry leads inevitably to carrying this thought one step further. Our Japanese citizens have given a good account of themselves in this struggle against a combination of nations including their motherland. We shall be acting in our best tradition if, later on when Japan has won her place among civilized democratic nations, we should recognize her nationals as members of the human race.—The New Leader.

"TRAITOR"—AND ASSOCIATE OF EXPLOITERS

It is worth recording that Charles E. Bedaux, who committed suicide recently while under indictment for treason, was an associate and a favorite of what are sometimes called "the better people."

He was an intimate of the former king of England as well as of the more-frankly fascist dictators of this era. And, because he had devised a system for speeding workers to the last erg of their energy, he was likewise the darling of American labor exploiters whose patronage enabled Bedaux to escape from the ranks of labor and become a multi-millionaire.

If Bedaux had been a labor union advisor or a Socialist, how the capitalist press of this nation would have capitalized his union and political activities! But since he was a foe of the workers and a friend of the parasites of the world, the fact that he worked hand in hand with the owning class is not considered of sufficient significance to emphasize.

Yet it frequently is a fact that "birds of a feather flock together." Bedaux preferred death to the revealing ordeal of a treason trial. The capitalist moguls of America—who organized cartels with their likes in other nations as a means of better exploiting the common people of the world for their own personal gain—prefer profits to patriotism.

All of which is logical enough to those who understand the workings of a class society. The exploiters of labor have a common interest—which they recognize.

The workers of the world have a common interest to—which they fail to recognize. It is that failure which causes workers to think with their masters' minds and do their masters' bidding in peace and in war.—Reading Labor Advocate.

DON'T WEAKEN, SENATOR PAT!

Senator Pat McCarran makes another effort to clean up Washington slum areas and asks Congress for \$20,000,000 as a starter. The realtors and the big land owners immediately register opposition. If that sort of "socialism" is tolerated, they say, it will turn the real estate situation in Washington "upside down."

They are quite right, but the real estate situation in Washington should be turned "upside down." Rich landlords are drawing enormous dividends from the slums, while the realtors are collecting great profits from "Jerry-built" houses in the suburbs.

The sooner Congress turns that situation "upside-down" the better it will be for Washington, and for the nation, too. More power to Senator Pat's strong right arm!

—Labor.

PROFITS PLUS

When we got into the war we had reason to believe the enemy might bomb our cities, so the Government asked the insurance companies to provide insurance protectors that were prohibitive. They agreed to do this, but set premium rates that were prohibitive. Their proposal was turned down and the Government set up the War Damage Corporation which took on the business at 15 cents a hundred, instead of the \$1.50 demanded by the insurance companies.

When the War Damage Corporation winds up its affairs it will turn over to the Treasury Department about \$300,000,000 in profits earned at the 15-cent rate. If this seems a lot, just imagine the profits of the private companies at \$1.50 a hundred!

Prices are never without flatterers to seduce them; ambition to deprave them; and desires to corrupt them.—Plato.

IN THE WIND

From THE NATION

Number, please! The commandant of an army camp tried to telephone an officer at his home in a nearby community. The officer's phone was on a three-party line, and for an hour the commandant got nothing but busy signals. Finally he called the operator and asked if something couldn't be done about it. "After all," he said, "it isn't such a long distance. I could walk there in half an hour." "Okay, Bud," replied the operator, "get walkin'."

The British government has taken official cognizance of the servant problem. The London Daily Mail reports that Mr. Bevin's office is going into the matter and will probably make recommendations as to minimum wages and maximum hours.

Phonograph-record collectors tell us they are no longer allowed to do any international swapping. It seems that some records have unintelligible background noises which the authorities fear might possibly be code messages.

Georgia's Supreme Court has declined for the second time to review an examination on the basis of which the State Board of Bar Examiners has refused to recommend a license for George Elmer Ross, a Negro. The law requires the board to recommend licenses for all who pass its examinations. Mr. Ross, a graduate of the University of Chicago Law School, insists that he made more than a passing grade. In refusing to look at the evidence, the court held that the board is the sole judge of grades and that there is no appeal from its decisions.

Seventeen lives were lost when the steamer Northern went down a year ago. The Union Steamship Company, owner of the ship, was recently tried and found guilty of providing insufficient lifeboat accommodations. The penalty was a fine of \$100.

The quality of the news broadcasts of the Nazi-controlled Paris radio is indicated by this item: "Alvarez del Vayo—typical representative of those Soviet-minded politicians who led Spain to her Calvary—has been in Casablanca since January 15." The staff of The Nation wonders who that man is who comes into the office every day. He looks, talks, thinks, and writes exactly like Alvarez del Vayo.

FESTUNG EUROPA: German reserve officers employed as supervisors in Belgian factories have been recalled to Germany for active service... Several members of Vidkun Quisling's private bodyguards have been arrested for listenings to news broadcasts from London... The greatness of the Nazi soul was recently demonstrated in Holland when a quarrel over precedence between two officials of Dutch "Chamber of Culture" made it necessary to hold two formal openings of an exhibition.

PROSPERITY

Here we are, we Americans, the richest people on earth, the richest in history, in the midst of a splurge of war prosperity. But according to a joint statement issued by the chairman of the Senate committee on education and labor and the chairman of a Senate subcommittee on health and education in wartime, twenty million Americans aren't earning enough to make both ends meet and have to borrow money in order to live! —The Call.

50,000 WOMEN IN RUSSIA GET CLOTHES FROM UNION

New York City. — More than 50,000 warm garments, representing an expenditure of almost \$800,000 in material and labor, will be sent to the heroic women of Russia by members of Locals 22, 10 and 60 of International Ladies' Garment Workers Union through the Labor League for Human Rights, the AFL's official relief arm, according to an announcement made by Charles S. Zimmerman, manager of Local 22.

WAS CRY OF "WOLF"

Like many other scare stories, a report early in the year of a serious feed shortage turns out to be another cry of "Wolf!" Stock raisers and poultry men refused to take the warning seriously and went right ahead increasing their herds and flocks, the Department of Agriculture disclosed.

We Should Break with Spain

Sumner Welles recently analyzed with searching honesty a growing doubt that confronts the people of the world. They begin to fear, he said, that a struggle is being waged within the Western powers between two groups: those on the one hand who know that a world revolution is on the march and that it must be turned into constructive channels for human advancement, and those who seek "blindly but passionately to have our victory mean nothing more than the patching together of the outworn structure of the past."

The great majority of Americans are on the side of advancement. But in all too many spheres our national action belies and undermines our intent. In no sphere is this truer than in our relations with Spain.

To set those relations right, Representative John M. Coffee (Dem., Wash.) is pressing in Congress for a resolution calling for a break of relations with Franco and a consistent policy of assisting democratic Spaniards to supplant his Fascist government. As Mr. Coffee told a Chicago audience Sunday, after all the blood we have shed "against world Fascism," we still give Fascism strength in Spain. Whether he will secure a congressional resolution is doubtful. It seems patent, moreover, that the State Department's recent slapping of Franco's wrists is to lead to another adjustment with him. If so, it is disgraceful.

We have said before that, in the midst of war, the timing of a rupture is a subject on which the military have the right to speak. But we know no evidence indicating that true military security will be served by another day of appeasement. America has relatively little to fear from Franco's military or economic strength; it has everything to fear from the disillusionment which buttressing this Fascist means. Why not act accordingly?—The Chicago Sun.

Entire Town Heated by One Plant

Here is something unique in the way of municipal enterprise: Virginia, Minn., has a population of 12,300, and its 5,000 homes are heated by a municipally-owned heating system. "When the temperature drops, Virginia citizens simply turn up the thermostat a bit." The cost per home per year is about \$70.

What would happen if the entire country adopted the Virginia idea? Well, one gentleman who likes to figure estimates that more than 15 billion dollars could be profitably expended for jobs and material and about 10,000,000 persons could be given useful employment for 10 years.

The thing would pay for itself through the savings on fuel and manpower, say those who have studied the Virginia experiment. —Labor.

AMERICAN EQUIPMENT FOR BRAZILIAN RAILROADS PROMOTES GOOD WILL WITH LATIN AMERICA

American equipment is helping to electrify the railroads of Brazil, Nelson E. Rockefeller, U. S. coordinator of inter-American affairs, revealed. The first two of 10 electric locomotives being built in this country for Brazil have been completed at the Westinghouse plant in Pittsburgh and are to be shipped with switching equipment, Rockefeller said.

In an effort to build greater good will between the workers in North and South America, the A. F. of L. began publication of a bi-weekly Spanish-language bulletin containing news of the United States labor movement. The bulletin will be sent by airmail to labor organizations, union periodicals, daily newspapers, radio stations and public figures throughout Latin America.

"SENIOR CITIZENS" FOREGO PENSIONS

Many "senior citizens" are contributing their bit to the war effort. More than 100,000 who are entitled to claim old age pensions prefer to continue at work, the Social Security Board revealed. It said that the number of workers retiring under social security has gone down during the emergency.

Last year the board paid out \$155,000,000 in old age and survivors' insurance checks to 750,000 persons, more than half of them women and children.

ARMY ASKED BILLIONS MORE THAN IT NEEDED

Evidence that Congress was over-generous in meeting requests of military leaders for war funds was seen in announcement that the War Department has surrendered \$27,378,000,000 of its appropriation for this year because it will be unable to spend it.

The navy has turned back \$6,000,000,000, making the total of unexpected appropriations in excess of \$33,000,000,000, or more than our share of the cost of World War I.

SEABEES GET PRAISE

Topflight officers of the U. S. Navy are lavish in their praise of the Seabees—construction battalions sparked by union men risking their all and doing their best under fire and most adverse circumstances. This sort of pick-and-shovel marine corps go in with toughest assault troops and often precede them. At Salerno, the Seabees reached beaches first; at Tarawa they prepared the airfield for full use in four days. There are about 115,000 Seabees overseas; close to 80,000 more are ready for shipment; and about 70,000 are in the midst of their basic training.

FREE BOARD

Sambo—So you'll be in jail for four weeks. What's de charge?

Moe — No charge, everything's free.

Paradise is open to all kind hearts.—Beranger.

To know how to grow old is the master-work of wisdom, and one of the most difficult chapters in the great art of living.—Somerville.

Nothing is more disgraceful than for a man who is nothing to hold himself honored on account of his forefathers.—Plato.

AT THE PEARLY GATE

A man stood at the pearly gate, His face was worn and old; He merely asked of the man of fate Admission to the fold.

What have you done, St. Peter asked,

To seek admission here? Why, I tried to estimate my income tax from now to the end of the year.

The gates swung open sharply, As St. Peter touched the bell; Come in, he said, and take a harp. You've had enough of hell. —From the Congressional Record.

ADAMIC'S NEW BOOK

MY NATIVE LAND

Based upon the author's exclusive material, this incredible story of YUGOSLAVIA — the country of the Croats, the Serbians and the Slovenians — and her heroic struggle holds a significant

lesson for the democracies.

Order Your Copy Now

\$3.75 a copy

PROLETAREC BOOK SHOP

2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.